

ERDÉLY

KRISTÁ

BURDOUCYI

ES

NÉPRAJZI FOLYÓIRAT

AZ

ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET

HIVATALOS ÉRTESÍTŐJE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KOLOZSVÁR.

1898. MÁJUS.

IV. évf. 3. SZÁM

GUZMÁN JÁNOS.

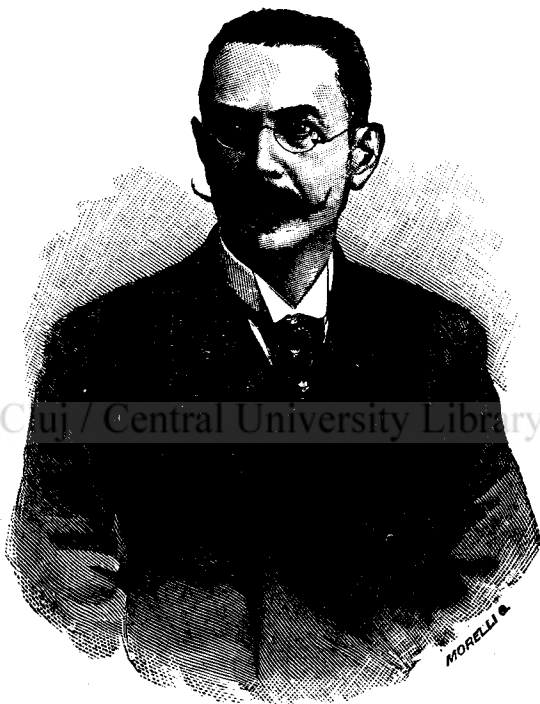
— Az E. K. E. radna-borbereki osztályának elnöke. —

Az E. K. E. tagjai annyiszor hallották már *Guzmán* János nevét gyűléseinken és olvashatták folyóiratunkban, hogy bizonyára mint ismerőst köszöntik itt bemutatott arcképét is. Valóban egyesületünk történetében örökké felejthetetlen marad ez a név. Kezdetől fogva miénk ő, kitartó munkásságával, erős tehetségével és páratlan lelkesedésével a közügyek iránt.

Az első E. K. E. osztályt *Guzmán* János alakította meg a radnai havasok lábánál és az ő érdeme, hogy az egyesület e fényes szép vidéket immár teljesen megnyi-

totta a turistaságnak, a közérdeklődésnek. Ő csinálta a terveket, a költségvetést az itt létesített radna-borbereki fürdőhez s ő vezette a fáradságos és nehéz építkezéseket is. Mindenhol a vidéken gondoskodásának és alkotó szellemének a nyomaival találkozunk. Nincs közügy ez exponált ponton, melynek kezdeményezője, vezére ne lenne.

Mióta *Guzmán* János a kir. kohóknak és bányáknak igazgatója, azóta a vidék közmiv-
lődési és közgazdasági arcu-
lata egészen meg-
változott. Van itt áll.
iskola, óvó,
daloskör,
tüzoltóság

Guzmán János.

iskolában végezte. Azután a selmeczbányai bányászati akadémiába iratkozott be és ennek befejezte után Bécsbe a cs. és kir. pénzverő intézetbe került. 1868-ban visszajött Magyarországra és a diósgyőri, máramaros-szigeti és nagybányai bányaigazgatóságoknál szolgált mint bánya- és kohótiszt. Kilencz évvel ezelőtt pedig Ó-Radnára bányafőnöknek nevezték ki és ujabban érdemei elismerésül kir. bányatanácsos lett.

kaszinó,
hitelszö-
vetkezetés
ezeknek
mind ő az
elnöke, él-
tető és
mozgató
lelke.

Életrajzi
adataiból
kiemeljük,
hogy 1841-
ben Po-
zsonyban
született.
Tanulmá-
nyait az
ottani reál

E száraz életrajzi adatokba bele kell képzelnünk az

ő jóságos lelkét, emberbaráti érzelmeit és azt a szivós kitaratást, mely tetteit jellemzi és mindjárt megélnék nek a holt betük.

Egyesületünk tagjainak sokszor lesz még alkalmuk érintkezni a mi radna-borbereki elnökünkkel, mert hiszen azokat a szép kirándulásokat az Ünökőre, Korongyosra, Kresunyelre és be a bukovinai részekbe ő tervezi, rendezi.

Ujabban még az E. K. E. dombháti fürdőjének igazgatását is átvette és folyton újabb meg újabb tervekkel áll elő, hogy a vidék természeti szépségeit feltárjuk a nagy közönségnek és kincseit minél jobban értékesíthessük.

A természet iránt való rajongó szeretetét átvitte családjára is és bájos kép az, mikor a még bájosabb és szebb Mella leánya a turista botokkal és tarisnyákkal felszerelt turistákat magaszedte havasi gyopárral ékesíti fel.

Központi vezetőségünk vagy négy ízben tett e vidékre kirándulást és minden alkalommal tapasztalhatta azt a páratlan vendégszeretetet s barátságos fogadtatást, mely felejthetetlen és kedves az arra való visszaemlékezés. Az ő munkássága és vezetése biztató egyesületünkre, hogy az e vidéken megkezdett közművelődési és közgazdasági akció eredményes lesz és majdan e vidék egyik leglátogatottabb helye lesz az erdélyi résznek.

Folyó évi közgyűlésünket is a radna-borbereki osztály területén tartandjuk meg és bizonyára ekkor ismét lesz alkalmunk annak buzgó és tevékeny elnökéről megemlékezni, most csak eme pár sorral kívántuk őt bemutatni.

A MEZŐSÉGI OLÁH

Néprajzi vázlat.

Írta: Bartha Miklós.

E sorok épen csak anynyit
czéloznak, mint minden fo-
tográfia. Kárba veszett fá-
radság volna etnográfikus ér-
tékmérőt használni ily pilla-

natnyi felvételek irányában, melyeknek alapul sem történelmi kutatások, sem nép-pszikológiai tanulmányok nem szolgáltak. Följegyzéseim közben nem kerestem egyebet, mint az igazságot, s nem jegyeztem föl egyebet, mint a tényeket.

Ugy észleltem, hogy a Kárpát-vidéki oláh más néptypus, mint a mezőségi oláh és hajlandó vagyok hinni, hogy a típusok különbözőségét nemcsak a foglalkozásbeli eltérés, hanem az eredet különbözősége is okozza. Ezért volt szükség a „mezőségi“ jelzőre

Mezőség alatt nem a mezőt kell érteni, szemben az erdővel. A Mezőség tulajdonnév, mely igazgatási tekintetben négy vármegyének szomszédos területeiből áll, mely azonban a maga százegy négyszög-mérföld területével egységes geológiai képződmény a Maros és a Szamos vízválasztójában. Egyike a legérdekesebb diluviális alakulásoknak. Egy féktelenül rendetlen bérczhullám, heglánczok nélkül, patakok, folyók nélkül, völgyek nélkül, melyet nem áradási és lerakodási folyamatok hoztak létre, hanem oly óriás vízhányók, a minőkhöz képest a most működő Geizerek csak parfume-szökőkútacsák lehetnek puha levegőjü boudoireok számára.

Ugy tanultam egy muszkától — a nélkül, hogy tárgyaltam volna vele a hármás szövetség megbontása felől — hogy a ki egy népet ismerni akar, fogyasszon el vele hat mázsa só. Nem tudom,

mennyire mehet az én sófogyasztásom, de úgy érzem, hogy a mezőségi oláh megismerésére a hat mázsára eső idő nem elég. A tiszamenti magyarnak eszejárása, szelleme, erkölcse, törekvése és értéke megbecsülhető néhány napi együttlét után. Olyan átlátszó, mint a kristálylap. Az oláh paraszt is átlátszó — látszólag. De ez a kristályprizma átlátszósága, mely sokfelé töri a fényt s minden sugártörésben más szint mutat.

Süvényfalak 5 lábnyi magasságban, megtapasztva sárga agyaggal kívül-belül, elől egy nyílás, melyen a lazán összeszegzett deszkák ajtót jelentenek és egy lyuk, melynek ablak helyett az a hivatása, hogy az égő trágya melegéből, mely büzös és az ember-büzből, mely meleg, minél kevesebb párologjon kifelé; e tapaszos kertelés fölött egy nádfödél, melynek szögélei egy kifordított kerülék vonalait tüntetik föl, miként a khinai háztetők. Ime a mezőségi oláh hajléka, mely ritkán nagyobb 8 négyszögméternél s mégis arra való, hogy egy sok gyermekű család, gyakran az apóssal és anyóssal, ott aludjék, ott főzzön, ott egyék és ott ne dolgozzék.

A ház körül takarmány, tengeri góré s valami pajta féle verem

a szarvasmarháknak. A juhok szabad ég alatt, a gazdasági eszközök szintén. Hol kezdődik, hol végződik ez a belsőség? azt ő se tudja, más se tudja. A mező összefoly a kerttel, a kert az udvarral, az udvar az utcával. Ennek az otthonnak a határvonalairól még legtöbb sejtelve van a juhok körül fekvő kuvasznak, mely őrzőmesterségét apáról fiura örökölvén, vakmerően támadja az idegent, ha átlépi a telekkönyvileg biztosított határt, de megjuhászodik, ha kívül került a vonalon.

Ezen a telken nincsen egy gyümölcsfa, nincsen egy virágszál, nincsen egy melegágy, nincsen egy vetemény-ágyás. De mivel a termőerő nagy, ennél fogva a szamártővisnek, a szerbtővisnek, az ördög-szörnek (liceum), bogáncsnak és beléndeknek olyan hatalmas példányai diszelegnek ott, mintha fajkiválasztás útján lennének fejlesztve.

Örömtelen hajlék, elhanyagolt telek, egykedvű és tunya lakóval: ilyen a mezőségi paraszt otthona.

De mégis... Abban a nyomorult viskóban nem pozdorja és nem tengeri csutka világít többé, hanem petroleum-lámpa. Tehát ez az ember is részt vesz Európa kulturéletében évenként 20 kilogramm petroleummal. De ezzel a petroleum-adaggal ki is merítette mindazt, a mit neki a civilizáció nyújtani képes.

Olvasni nem tud; írni még kevésbé. Minek is? Az apja sem tudott; a fia sem fog tudni. Régebben a papja sem tudott. Iskolája pedig nincs. Van; de nincs. Ha a tanfelügyelő kérdi sok mértföld távolból: úgy van; ha én keresem közletről: úgy nincs. A hatóság számára iskolaház is van; ugyanaz járvány alkalmával kolerakórház. A rideg valóság szerint ingyen lakás a falu disznópásztornának, ki 3 forintnyi lakbérét természetben élvezi. Van több helyen igazi iskola is és a hol állami iskola van, oda feltétlenül keletkezik *skola Romana* is; telkek is vannak a leirotnál különbek, de én átlag viszonyokról és átlag emberekről beszélek. Hiszen fa-iskola is van minden községben — a papiron, mert egyre másra 15 éve, hogy annak lenni kell, hanem a valóságban — merem állítani — az egész Mezőségen egyetlen egy sincs. Ennek köszönhető az a faültetésben való jártasság, hogy mikor oláh napszámosnak oda adtam a strobos csemetét, hogy ültesse be a kész gödörbe, a sohasem látott hosszú tülevélzetet nézte gyökérnek s azt földelte el.

Igazi, mély ragaszkodást csak a juh iránt tanusít, mely őt ruházza és táplálja. A juh neki húst, tejet, sajtot, turót, bálmost, ordát és savót ad. Ezt megtoldva egy kis puliszkával, mely nem egyéb, mint tengeri liszt megfőzve: kész az étlap jóformán egész évre. A

többit pótolja egy kerek malacz és a bőjt. A juh adja továbbá a bundát sapkának, a bőrt bocskornak, a gyapjút egész öltözéknek. A piacra vitt bárányból, turóból, gyapjuból kerül ki a petroleum ára, a káposzta és hagyma ára s végre, a két legfőbb s legkomolyabb kiadás: az adó és pótdó. Tehát eledelét, ruházatát és adó terheit a juh fődözi. Ez a magyarázata annak az őszinte és szívós ragaszkodásnak, melyet a juh iránt érez. Lovat nem tart. A szarvasmarhával és

sertéssel durván bánik, üti, veri, koplaltatja; hanem a juhot ápolja, kényezteti, gyógyítja, gondosan eteti és itatja, félti és óvja a mételytől, subáját ráteríti a fázó bárányra, vesződik a kullancscsal, beszélget hozzájuk, furulyál nekik, velük alszik el, velük ébred föl, velük éjszakázik a záporban is, a hidegben is. Ha nem félnék az élettani tulzásoktól, azt mondanám, hogy az oláh paraszt: átváltozott juh.

Erkölcsi lényé is magára öltötte a juh karakterét. Mindig komoly, mindig kedélytelen, mindig passzív. Egyéni vonásai elmosódnak a tömegvonások között. Az akaró képesség teljes hiányában nem dol-

gozik, csak ha a gyomor parancsolja; nem köt üzleteket csak vásárok alkalmával; házát, szerszámait nem javítja; a jogsérelmet türi. Az otthon-alkotásnak az a kizárólagossága, melyet a római nép annyira kifejtett, hogy házának még ablaka sem volt kifelé, s mely a székely nép által „élet“-nek, „életszer“-nek neveztetik, mintha az ő otthonának a többtől különvált egyénisége, élete volna; a mezőségi oláh parasznál merőben hiányzik. Az ő otthonán keresztül-kasul járhat ember és állat egyaránt bármely időben. „Életszere“ iránt nem követel respektust, s ő sem respektálja a másokét. Ezért nem is kerteli magát körül. A tágas mezőt szeriti, miként a juh, hogy korlát nélkül járkálhasson napestig hegyen le és hegyen föl.

A kapán, kaszán, sarlón nem nagyon izzad meg a keze, a földművelés minden eszközét tunyán kezeli. Ez a munka még mindig modern neki. Az ökröt Darunak, Ficzkónak, Bodornak, Körmösnak, Jámbornak nevezi, a tehénnek pedig Gyenge, Vidám, Szőke, Szilaj, Kajla neveket ad, jeléül, hogy a szántás-vetés mesterségét magyar iskolában tanulta.

Hanem a juh, az már egészen az övé. Együtt vándoroltak be a Balkán vidékeiről legelőről-legelőre, míg települési engedélyt kaptak a harcban megfogyott magyar jobbágyok helyére. Együtt maradt az oláh a juhval itt is. Még a székely is oláhval fejti, gondoztatja juhait. Csoda-e, hogy ez az ős foglalkozás, az életnek ez a sok százados közössége, közös vonásokat fejlesztett ember és állat között? A ló szilaj — és minden pásztornép között legszilajabb a csikós. A sertés még csak félig-meddig háziállat — és a pásztorok között legvadabb természete a kanásznak van. A juh szelid, jámbor, ártatlan, félnék — éppen miként a mezőségi oláh.

Dolgozni nem szeret sem önmagának, sem másnak. A viszonyok még nem tudták benne a nomád embert legyőzni. Hajlékának szálmalmas voltát, otthonának összevegyülését a tágas mezővel, életének egyszerűségét, táplálékának és ruházatának igénytelenségét a nomád karakter tulnyomósága magyarázza meg. Ebben kereshető az oka annak is, hogy felfogásának, életmódjának, tevékenységének szilárd erkölcsi alapja nincs. A tulajdon fogalmat kész mindennap össze-visszazavarni s a lopást egyáltalán nem tartja szégyennek. A tojást, tyúkot, libát, gyümölcsöt, szénát úgy nézi, mint a levegőt, mely mindenkivé közös. Ha deszkára van szüksége a jászolhoz, vagy lánczra a szekerehez, vagy gerendelyre az ekéhez: elballag életszerről életszerre, körülnéz, ólálkodik, figyel és megjegyzi magának a helyet, este aztán a megjegyzett helyre megy s a szükséges tárgyat elemeli.

Egykedvü kedélyállapotát és inereven konzervatív hajlamát nem egy könnyen lehet kizavarni. Falusfeleim az én kis gazdaságomban láttak először arató-, kaszáló-, vető masinákat, szecsokázást, zombolyázást, alagsövezést, műtrágyát, szárított moslékot és egyéb modern bolondságokat. Megnézték egykedvü közönynyel. Látták az eredményeket az állatok kondíciójában és a termésekben. Mindegy. Azért a *marvásza* esze még sincs a maga helyén, hogy ennyit költ. A jó termés sem azért van, hanem azért, mert tudja a *ráolvasás* titkát földi bodzával, ha ugyan nem varangy-tojással. A Juon gyermeke tiszta vak volt. Az öreg pópa ráolvasott s most lát. A Tyiorán téhen olyan üres

volt, mint egy szuszék (gabnatartó láda) tavasszal. Bizonyosan a fehér kigyó szopta ki mindennap. Az öreg pópa ráolvasott s most a téhen ontja a tejet kupa számra.

Mindezeknél fogva gépről és intenzitásról ok nélkül beszélünk ennek a népnek. Az e fajta dolgoknak egyszerűen nem hisz. Felőlem abban a véleményben van, hogy bolond vagyok. De ezt nem maliciából teszi. Ezt ő természetes állapotnak tartja, mert a dolgok rendje az, hogy az egyik ember szőke, a másik barna, az egyik kövér, a másik sovány, az egyik okos, a másik bolond. A gép, az alagsó, a Wolff-tabella tehát nem imponál neki; hanem a juh — az egészen más. Egy osztfrienlandi kosnak nevet adtak, mint valami magasabb lénynek s bárányait egytől egyig ismeri a falu. Mikor egy jól kiválogatott juhturmát szállítottam haza a vásárról, oda gyűlt a falu; nézte, bírálgatta és szemmel láthatólag gyönyörködött. Végre egy tekintélyes vén paraszt így szólt: „A jó isten áldja meg az urat, hogy így megsépítette a falunkat.“

Vajjon mit rejteget a fátyol, mely ezen népléleknek titkait tárja? Lesz-e valaha ember, ki e fátyolt föllebbentéri tudja? A nyelvnek közössége, az együttélésnek szokásai, a közös multnak hagyományai és az életviszonyok azonossága — egy szóval a fajelkülönítő tényezők összhatása: vajjon minő vágyakat, ösztönöket, erőket fejlesztett az oláh parasztnál? Micsoda inponderabiliák működnek közre abból a végből, hogy az oláh paraszt éppen oláh paraszt legyen? A feleletet még csak meg sem kísértem. A ki erre pontosan meg tud felelni, az gyorsan és könnyen megtudná oldani az oláh kérdést.

De látok egyényt mindig és jóformán kivétel nélkül. Látom az állandó étvágyat; tehát egy állandó vágyat az eledel után. Ez a nép télen-nyáron, az egész éven át, mindig éhes. Jól megjegyzendő: nem falánk, hanem éhes. Nem azért éhes, mintha a zabálásra, vagy torokosságra volna hajlama, hanem azért, mivel nem eszik eleget. Ez a nép nem ismeri a jóllakottság érzetét. Élete valóságos táplálkozási rejtély. Állandó főeledele a puliszka, mely a magyar ember kenyerét és főtt tésztáit pótolja. Sokszor tej és tejnemű, hihetetlenül szűk adagokban; többnyire különböző levesek: hagyma, krumpli, paszuj-lé, rendkívül hig rántással vagy a nélkül. Karácsony előtt 30 napig böjt; husvét előtt 42 napig böjt; ezenkívül minden pénteken böjt. Tehát legalább száztizennégy böjtös napja van évenként. Ilyenkor a korpaczi bre járja, mely nem egyéb, mint eczetté erjesztett korpa, fölghitva forró vízzel. A hosszú böjtök vége felé ezek a szerencsétlenek anynyira ki vannak véve erejükből, hogy munkára merőben képtelenek s nem friss egészségben járnak-kelenek, hanem csak szédelegnek, kiszott testtel, halaványan.

Annnyi tehát bizonyos, hogy a ki e népet munkásságra tudná buzdítani, hogy többet szerezzen; a ki megjelölné a helyes munkaírányt, hogy többet termeljen és jobbat; a ki fölbresztené benne azt a hitet, hogy a vaseke jobb, mint a faeke és a ki megsegítené abban, hogy félig nomád, félig rablógazdaságból, alkalmas fölszereléssel, ok-szerű váltórendszerre menjen át: nem csak jöltévője lenne a szegény népnek, nemcsak feljebb emelné azt a civilizáció létráján, de megszüntetve a nyomor főokát, sok tekintetben életét venné a bujtogató-sok hatásának is. Mert az állandó éhezés egy vágyat bizonyára általánossá tett: a jóllakás vágyát. A ki e vágyat kielégíti, közelebb jut a nép szívéhez, mint a pópák, dászkelek és ügyvédek, a kik kepe, preszkura, tandij, bélyeg és munkadij címén mindig követelnek valamit a néptől, de sohasem adnak neki semmit.

Önkénynt merül föl itt az a kérdés, hogy akármilyen lappangó

alakban, vannak-e a mezőségi oláhnak nemzeti aspirációi? Hogy vajjon e nép lelke, ez az alaktalan felhő, rejt-e magában zivatart, vagy csak arra való, hogy kissé sötétebbé tegye azt a vidéket, a hol van?

Az emberi együttlét formációi közül ez a nép még csak a családalapítás fejlődéséig jutott el. A mezőség a fejedelmek alatt magyar vidék volt. Eleven bizonyíték erre a falvak és dülők magyar neve és a református templom vagy meglevő, vagy elpusztult állapotban. Domb; Szilvás, Méhes, Köbölkut, Örményes, Köteland, Gyulatelke, Kamarás Ölyvös, Nyulas, Ajtón, Apahida, Ludas, Tóhát, Berkenyes ezek falu-nevek; Haladó, Biboros, Tekintő, Sóvár, Csepegő, Hidegkut, Csordamál, Füzesrét, Melegvölgy, Burjános — ezek dülő nevek. A leveles ládák okmányai és a nagy kiterjedésű határok azt is bizonyítják, hogy itt valaha fejlett községi élet volt. A magyarság kipusztulásával a községi élet is elenyészett. A mi most megvan, határozottan oláh alkotás.

Több-kevesebb viskó rendetlenül, utcák nélkül össze-vissza építve, mintha egy vizáradás rakta volna le a hegy oldalában. Meglátszik, hogy az egész csak véletlen telepedés, nélkülözve az összekapcsoló erőket és a szervezkedésnek minden szükségét. A mely nép így lakik együtt, annak még nincsenek községi ösztönei. Ez nem méhköpu, hanem csak dongóverem. Sehol semmi központi momentum, mely direktziót adhatna a rendben. Az alföldi magyar község úgy néz ki, mint egy sátortábor, mely inkább kész a támadásra, mint a védekezésre. A székely község úgy néz ki, mintha a sejtképződés törvényei szerint jött volna létre a templom körül.

De a mezőségi oláh telepekben nem fődözhető fel semmi rendszer. Az egyik itt kapta meg a maga életföltételeit, a másik amott.

Ez a pásztornép nem érzi az oltalomnak hiányát és a rendnek szükségét. Ős időktől óta nincsen utja. Hát nincs. Hiányzik az ivó vize. Hát ott a tó. Legázolják a buzát. Főletetik a kaszálóját. Bánja is ő. Ma nekem, holnap neked. Bitangba került jószág duskál napestig a vetésében; nem tehet róla. A zápor-eső árkot mos a földjén; ez az árok évről-évre szélesedik és mélyebb lesz. A tulajdonos nézi és nem tesz semmit; látja, hogy nő az árok és fogy a föld és még sem tesz semmit. Az isten dolga volt, hogy jó földet adott neki; az is az isten dolga, hogy elvette tőle. A veréb kiveri a buzáját, a varju megkopasztja a kukoriczáját, az adószedő elveszi a tehenét. Ki tehet erről? Ki fog pörbe szállani az istennel és a szolgabíróval?

A községi élet, a községi szellem, a községi önkormányzat mérőben ismeretlen fogalmak előtte. Ha gyűlésbe hívják, elmegy a mi-

ként elment 48 előtt a robotot leróni. Azt hiszi, megbüntetik, ha el nem megy. Ő tehát nem jogot gyakorol, hanem egy vélt kötelességet teljesít. Ezen a gyűlésen megtudja a jegyzőtől, hogy utat kell csinálni mások számára, ápolás díjat kell fizetni valamelyik kórháznak, valamelyik elzüllött lakosért; körorvost kell fizetni, a kit csak himlőoltáskor látott; bábát kell fizetni, a ki nincs; utadót kell fizetni, holott nincsen utja; vizipuskát kell fizetni, mely már akkor használhatatlan volt, mikor megérkezett; tűzoltó felszerelést kell fizetni, melyről nem tudja, hogy mire való. Ebből áll nála a közélet. Ha a pópa felé tekint, ezt hallja: fizess stólát; a templom ezt kiáltja neki; fizess képét; az iskola így szólítja meg: fizess tanítót; a község így beszél hozzá: fizess pótadót; a jegyző ezt hajtja: fizess állami adót; a szolgabírótól ezt hallja: fizess vármegyei adót. És ő fizetget, nem tudja miért, nem tudja kinek és csak a jó isten tudja, hogy miből. Talán abból a bárányból, a mit eladott; abból a tojásból, mit meg nem evett; abból a gyapjuból, mit föl nem ruházott.

Mit kap mindezekért az államtól, a vármegyétől, a községtől, az egyháztól? Talán rendet, talán oltalmat, talán ingyen oktatást, talán olcsó hitelt, vagy talán jó utat, jó tenyész állatot, jó vetőmagot, ingyen igazságot, jó baromörvost, tűzbiztosítást, ingyen kórházat, szegény-házat? . . . Jobb erről nem beszélni. Örvendjünk, hogy minderről nem is kérdezősködik, hanem fizet, ha tud és ha nem tud, akkor is fizet.

A felvetett kérdésre, kérdéssel felelek. Lehet-e nemzeti aspirációkat tulajdonítani egy olyan népnek, mely még a községi ösztönök stádiumáig sem jutott el? Lehetnek-e nemzeti alkotórészek oly nép kedélyvilágában, melynél egyéb összetartozandósági elem föl nem fedezhető, mint az egynyelvűségnek öntudatlan körvonala? Beszélhetünk-e státus alkotási képességről, vagy csak vágyódásról is ott, hol még a községi élet szükségérzete is ily alaktalan és homályos képződményekben nyilvánul?

Merem állítani, hogy az e mit mi politikai vonatkozásokban oláh kérdésnek ismerünk, az ma még nem egyéb, mint a kis számu, de együttérző oláh intelligenciának mozgalma, vágya, törekvése, hazudozása, mesterkedése és jajgatása. Ez nem azt jelenti, hogy nincsen veszély, mert az intelligencia törekvése erős támaszt talál a szomszéd önálló királyságban. Azt sem jelenti ez, hogy az intelligenciának nincsen hatása a népre. Ellenkezőleg. A Szeben-Fogarás-Nagy-Küküllő-Alsófehér- és Besztercze-Naszódvármegyéek népére igenis jelentékeny a hatás s a nép ezen része már részt is kezd venni a na-

czionális mozgalmakban. Hanem a mezősegi oláh ma még érintetlen és ragálymentes marad úgy hiszem, sok ideig. Mert ezzel a néppel még sok ideig nem lehet megértetni a nemzeti törekvések mibenlétét. Ám, ha a közigazgatási, gazdasági és szociális mizeriákat kezdik majd neki magyarázni, a talaj nagyon is fogékony lesz, s más alakban ugyan, de itt is megjelenik akkor a nemzetiségi baj minden veszélyével.

Látható, hogy itt még meglehet előzni a veszélyt. Itt az anyag még csepfolyós állapotban van és olyan jegecedési alakot lehet neki adni, a milyen megfelel hazánk érdekeinek. Csak ember kell a gátra. Öntudatos kormányzat, öntudatos tervekkel. Az a patriarkhális vonás, mely a mezősegi oláhnak jellemző része, a lehető legjobb bázis e műveletekhez. A magyar birtokoshoz vonzódik, attól tanácsot, gyógyszer, segílyt kér; meghívja lakodalmába; sürgős munka idején szívesen kalákázik nála; örömmel ajándékozza meg a földesuri konyhát egy bárányczimmal, egy tábla rajmézszel, vagy egynehány tojással. Ha eltörik a földesur ökrének lába, szívesen csatlakozik a „szerhez“ és megfizeti a neki jutott husrészletet, hogy ekként kisebb legyen a kár.

Ez a patriarkhális vonás némi maradványa az urbéri viszonynak, melyhez a falu vénei egyáltalában nem fűznek rossz emlékeket. Ha ügye-baja van a hatósággal, ritka kivétellel ma is a földesurhoz megy s nagyot csudálkoznék, ha a „mariásze“ nem tenné magáévá az ügyet.

Meg van győződve, hogy a földesur kötelezve van érdekében ügyvédeskedni, szorultságában pénzt kölcsönözni, betegségében orvos-ságot nyújtani. Szerinte semmi sem természetesebb ennél. Ragaszkodási ösztönén meglátszik, hogy bár öntudatlanul és alaktalanul, de él benne valami homályos sejtetem az iránt, hogy a magyar nemes nem a „jogállam“ műterméke, hanem históriai jelenség.

KÉPEK A FOGARASI HAVASOKBÓL.

Irta: Gagyí Samu.

III.

A szombatfalvi völgy és Monasteria.

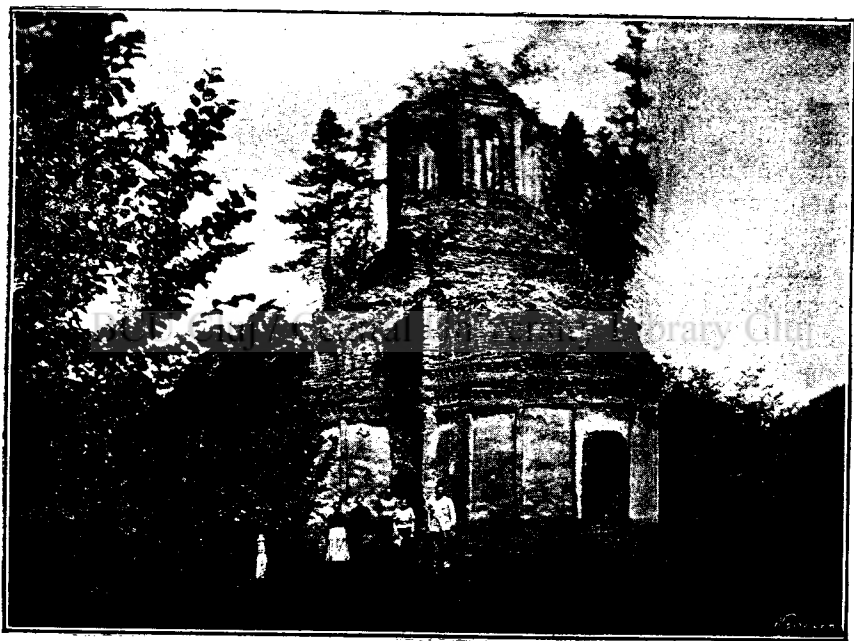
Ne félj apóka! fölkelek én még a nap előtt, csak sügd a fülemben: havas! Így biztatott kisebbik fiam valahányszor látta, hogy a kirándulás előtti este anyja készíti az utravalót, s küldjük aludni, hogy reggel korán fölkelhessen.

A kik nem ismerik a mi görbe országunkat, az Alföld lakói még képzelni sem tudják, minő delejes vonzó hatással bírnak hegyeink. Juniussig minél tisztább az ég, s szebben süt a nap, annál csábítóbbak hófödte csúcsai. Mig itt az alyban árnyékot keresve a déli sorházai alatt ballagunk, vágyakodva nézünk föl az *Urli*-tól a *Negoj*-ig terjedő fénylő csúcsokra: minő felséges mulatság lenne most ott fenn a hó mezőkön szánkázni, a zergék ugrándozásában gyönyörködni meglapulva a kuszó fenyű foltok mellett, melyeknek illatával tele a levegő, s erősíti tüdönket minden mély légvétel.

Hanem oda fölmenni csak a nagyoknak és junius-szeptemberi időszakban tanácsos. A nők és kis emberkék kiránduló helyei a völgyek, s az idő már májustól kezdve alkalmas. Havasi völgyeink közül egyik legérdekesebb a szombatfalvi. Az én fiaim legalább ezt tartják az elsőnek. Hogy a különböző időszakokban bőven található eper, áfonya, málna, szeder, mogyoró, vagy a mindig található szép tarka és fehér kavicsok, és a diófák között rejtőző Monasteria festői romján bámuló arany glóriás festett szentek bírnak e nagyobb vonzóerővel rájuk, vagy tán a szép puha zöld pázsit és a csörgedező patakban ficzkádozó pisztrángok, azt még ők maguk sem tudnák megmondani. Szép és vonzó itt minden, s a mi nem utolsó előnye: nincsen távol Fogarastól, és összes völgyeink között legjobb az útja. Reggeli 6 órakor indulva, mire a harmat fölszárad 9— $\frac{1}{2}$ 10 órára már a Monasteria mellett kutatják a kosarak tartalmát a gyermekek, és esti 9 órakor itthon lehetünk. A fuvardíj 3 frt, a mi négyünk között felosztva, egyre-egyre a kocsis borraalójával együtt is 80 krra esik.

Utunkban először is *Bethlen* községen megyünk át, balról az ákácokkal körített fejedelemszöny, kutja nevű állami ménes birtok tanyáját elhagyva. Bethlen községben föltűnik az út mellett jobbról az emeletes felekezeti népiskola, melynek belsejéből azonban a tanulóknak nem hoznak ki annyi előismeretet, hogy az állami polgári isko-

lába fölvehetőek valnának, s ezért többet mutat az iskola épület, mint belseje a mennyit ér. Odább érjük *Dridiff* községet, de csak mellette haladunk el, a község az országutjától balra fekszik. Házairól fölismerhető, hogy eredetileg is tiszta oláh telepítés volt, s nem szászok és magyarokkal kevert, mint Bethlen. Tovább jön *Voila*, ma szintén tiszta oláh község. A medgyes-nagysinkai országút itt szakad bele, — Kis-Sinkről az Olt hosszú fahidján átvezetvén, — a szeben-brassói nagy állami útba. Jobbról egy pár kereskedő csinos üzleti helyisége, balról a görög-keleti templom utczára néző fantasztikus falfestménye-

A feiso-szombatfalvi Monasteria.

Györke Lajos felvétele.

vel (Illés prófétának tízes szekeren való égbe utazása) és az emeletes határőri népiskolával. Ezen iskolában sem tudják még, hogy mi *Ungariában* lakunk. A hatodik osztályát végzett tanulók „*Transilvania*” nyomatott fejezettel ellátott iskolai bizonyítványukban „*farte bine*” jegyet hoznak a „*limba maghară*” tantárgyból a fogarasi polgári iskolába, de még olvasni is alig tudnak valamit e nyelven.

Innen már csak egy ugrás *Alsó-Szombatfalva*. Régi magyar telepítés, de ma tiszta oláh község. Mindjárt a falu végén áll jobbról a csinos mintaszerűen berendezett állami mélyes uradalmi iskola előtte

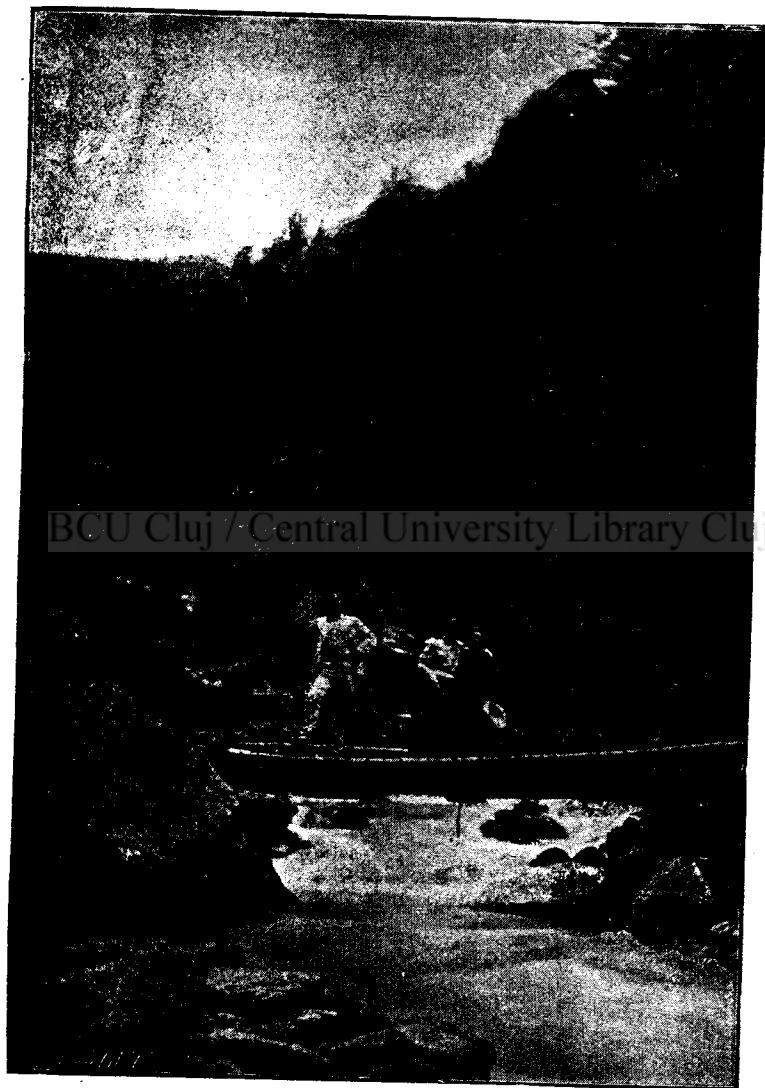
tornatér, és mintaszerű konyha-kert- és gyümölcsfa iskola, körülötte balról az uradalmi intézőség és gazdasági épületek, állami kisedővő. A község alsó vége felé balra betérve, a báró *Bruckenthal*-féle kastélyban az állami ménes parancsnokság, az anyakanczák és kis csikók telepe van. Az országutat elhagytuk, hanem azért elég jól gondozott úton haladunk a Fogarastól 12 kmnyire tartó állami útnak elhagyása után is. Az út jól művelt szántóföldek között vezet *Felső-Szombatfalva*ig. Itt a község alsó végében, túl a vizen föltünik a brasói nemzeti görög egyház (gör. keleti) udvarháza gyümölcsös közepette. A havasi patak által elválasztott mindkét Felső-Szombatfalva sok finom gyümölcsöt, főleg almát termel, lakói jó módu oláh földmivesek.

A patakon átkelve délnyugat felé haladunk köves talajú sovány szántóföldek és rétek között vezető eléggé járható mezei dülő úton mintegy ötnegyed óráig. Utközben óriási bivalcsorda mellett haladunk el, itt-ott egy-egy gólyapár sétálgat a tócsák békáira leselkedve, s ha fölrebentik a gyermekek, nehézkesen, kedvtelenül szállnak odább hosszú lábaikat elnyujtva hátra; de ime már még a térben egy szép bükkös erdőhöz értünk, hol az út többfelé ágazik el. Mindig jobbra tartva, az erdő szélén haladunk, míg egy makkvetés által csak közelebről alapítani kezdett tölgyes tábla mellett balra betérünk a bükkös erdőbe, s ennek hűs árnya alatt haladva 10 percnyi út után egy tiszta vizű kis patakocska mellett az erdő szélén előttünk áll az erdővéd lakháza sövény kerítések között. Fuvarosunk itt megáll, s a meddig a sima bükkök szürkés kérgébe vésett neveket olvasgatjuk, larakja a pakkot, hogy a pár száz lépésnyire fekvő Monasteria tövébe a mogyoró vagy diófák alá czipelje.

Itt áll egy alig észrevehető kis emelkedésen a festői rom, gyümölcsfák és erdei cserjék között az erdő szélén.

A rét a völgyi nagy patakból levezetett árokból öntözve van, s ezért jó kaszáló. Az északi szelektől az előtte álló keskeny, de hosszsan elnyuló szép bükkös erdő, az Olt völgyében nem ritkán uralkodó keleti fiók nemere szelekről egy előre nyuló hegy láb által van védve, s ezért az egész völgy torok igen kedvező az alma és dió termelésre. Habár a hó még jó keményen áll itt, midőn már lent az Olt mellett tavasz van, ősszel is elébb megtelepszik, mégis enyhébb a tél, a diófák soha sem fagnak ki. Minden oldalról erdővel körítve, nyáron mindig hűsebb a levegő, s a mi fő, tiszta, pormentes; tengersiz fölötti magassága 600 méteren felül áll, s mintegy önkénynt kínálkozik nyaraló telepek építésére. Ilyen alkalmas havasaink alyán sehol sem talál-

ható akár a fekvést, akár a hozzáférhetőséget tekintve. A voila-szombatfalvi vasuti állomástól 2 óra alatt elérhető, s a tervezett Segesvárnagysink-voilai vasuton is épen kézügybe esik.

Györke Lajos felvétele.

Átjáró hid a felső-szombatfalvi völgyben.

A *Fogaras és Vidéke* cz. heti lap (II. évfolyam, 16. sz. 1895. ápril 21.) *Alapítsunk nyaraló telepet* czim alatti vezércikkben a z E. K. E.

fogarasvármegyei osztályát buzdítja a kezdeményezésre. Ha e fölhívás után valamelyes mozgalom keletkeznék, csakis e helyet ajánlanám, mint legalkalmasabbat.

A templom romjairól *A Brankovan monasteria* cz. alatt az *Ungaria* magyar-oláh szemle 1895-iki márcziusi 3. számában *Moldován* Gergely kolozsvári egyetemi tanár a többi között a következőket írja: „Brankovan Constantin Havasalföldnek volt a fejedelme, 1689-től 1714-ig. Az orosz-török háború alatt irigyei: a Cantacuzenok és Rákoviczák azzal vádolták Constantinápolyban, hogy titkon az oroszokkal tart, s hogy Brailát és más erődítéseket az orosz kezére játszotta át. Egy Musztafa nevű török aga lett megbizva a vajda detronizálásával, titkon utasítással bizván meg, hogy a letett vajdát, egész családját, sőt rokonságát is elfogja, és Konstantinápolyba vigye. A parancs végre lett hajtvva. Brankovan Constantin nejével, négy fiával, egy unokájával, négy vejével elfogatott, és Konstantinápolyba vitték, elzárták, a család összes vagyonát elkobozták.“..... „1714 augusztus 15-én a szultán a tenger melletti Gialikiosba vitette a Brankovan családot, hol az apát és négy fiát lefejeztette. Az özvegyet és a többi rokonságot száműzette.“..... „Bár a történelem feljegyezte, hogy Brankovan Constantin sok Monasteriát állított föl; a bukaresti Szt.-Györgyről elnevezett, várfalakkal körülvett templomot is ő építtette: a felső szombatfalvi Monasteriának alapítása nem neki tulajdonítható. Ezen Monasteria 1756-ban készült el, tehát jóval később a konstantinápolyi szomorú eseménynél. A Brankovánok már a nemzeti fejedelmek alatt terjedelmes birtokokkal bírtak Fogarasban.“

„A Monasteria alapítása óta bucsújáró szenthely volt, a melynek csodakútja állítólag vakokat, bénákat gyógyított. A szenthely felügyelete kezdetben cölugërokra volt bizva.“ „Egy időn túl, a család kihaltával a cölugë urak feleslegesnek tartották a Monasteria gondozását, gondozásuk alá vették a rengeteg vagyont, a mely hozzá tartozott. A templomot (az ő háza lévén) reá bízták az istenre, ám gondolzza ő, s gondoskodják ő az évi reperatiókról. A Monasteria valóságos műremek, ott fekszik a Catavein aljában sűrű bokroktól körülövezve, hogy csak akkor bukkanik elő, mikor a látogató előtte van. A bokrok között levő gyönyörű pázsit foltok kitünő nyugvó helyek az utazókránéze, a kik epedve várják, hogy a szenthelyhez megérkezzenek. De minő látvány! A Monasteriától 6—7 ölnyire fekvő szentkút viztelen, tele gazzal, kővel, forgácssal; a felette álló bokrok ágait azok, a kik a kút jótéteményeiben részesülnek, tele aggatták ronggyal, mintha mondták volna: „Köszönöm jó kút a csudát, de vaknak a fapézn is e“-lág

A Monasteria maga egészen kivirágzott, ki hinné, hogy a kőfal is hajtson. Pedig úgy van. Az elszálló varjak és a rigók elvetették a magot a Monasteria tetején, ki is kelt. Most már 15—20 éves fenyő hirdeti a brassói görögség müizlését és ügyszeretetét; a különféle cserje, a vad bodza és ördögboroda erőt vett a Jeles Brankovánok építményén.

„Bent pusztulás, romlás. Az idő már e század elején kezdhetette beleverni vasfogát, vagy a mult század végén. Falai tele vannak a halhatatlanok neveivel. Ezer meg ezer név. A legrégebb feljegyzés így szól: „Andreas Sombori de Sombor 1812.“ „A Monasteria belsejét, gyönyörű freskóit le nem irom. A ki arra vetődik, ne mulassza meg nézni a vadregényes helyen emelkedő Monasteriát“ ...

A kutatásokban fáradszatótan tanár urnak ez az ismertetése is megerősíti a mondát: hogy a Brankovánok valamelyike építtette e Monasteriát. Én csak azt bámulom, hogy másfélszáz év alatt hogyan enyészett el a nép tudatából a biztos tudás az építés körülményeiről. S hogy e műremek ma holnap már csak a papiron: *Györke* Lajos fénykép fölvételei után marad fön jelenlegi állapotában is, a görög keleti oláh egyházi főhatóság szégyene. Az oly remek stilben és müizléssel épített ritka szilárd építmény teljesen elhagyatva is egy egész századig ellent birt állani az idő romboló hatásának, míg a tetején kikelt mag fává nöhetvén, a boltozatba befurakodó gyökerek szétrepesztették, s így az beszakadván már gyorsabban siet az enyészett felé. Maga a nép is jellemzően adja elé a kalugerek eltávozását innen: A vidék összes papsága irigykedett a szent emberek hírében álló kalugerekre, mert a mise jövedelmek csakis hozzájuk folytak be. Bevádolták tehát a császár előtt a papok a kalugereket, s nem szüntek meg addig, míg a császár a kalugereket kiüzve onnan, a Monasteriát be nem záratta. E nép-hagyományból is arra lehet következtetni, hogy II. József császárnak a tanítással nem foglalkozó szerzetesrendek eltörlésére kiadott rendelete következtében maradt üresen a zárda. Mert-hogy a templomtól déli irányban terjedelmes irányban terjedelmes lakóház is állott azt világosan mutatják az alap-kőfal maradványok, s *Moldován* ur midőn azt írja, hogy „a kalugerek a közel fekvő falukban lakhattak, mert a Monasteria körül lakóházak nincsenek,“ ezt föltételelesen mondja, a bokrok között nem találván föl az eltűnt ház alapfalait, melynek felépítménye talán fából lehetett, de szilárd kőalapja biztosan fölismerhető.

Az öntözésre szolgáló vízvezeték mellett, a völgyön fölfelé haladva nem sokára elérjük a patakot, s itt a faluból fölvezető havasi erdei utat is, melyen haladva balról egy működésben levő primitív fűrészt-

malmot érünk el s tovább bár köves, de még szekérrel járható uton mehetünk két órányira föl a patak mellett. Itt-ott kisebb-nagyobb pászitos teret is találunk, míg annyira összeszorul a völgy, hogy csak lóval vagy gyalog mehetünk. Az égerfákat, mogyoróbokrokat és bükkös erdőt lassankint fenyők tarkálják, míg végre a tiszta fenyves következik. Észrevétlen emelkedtünk 1000 m.-en felül. Itt-ott óriási köveket kerülünk meg, egy helyen meggörbedve kell alatta átmennünk. A morajló és tajtékzó patak több helyen nagyobb zuhogókat, mélyedéseket alkot, a mint egy-egy magasabban álló kőlapról lépcsőzetesen lezuhog. Pompás fürdőhely annak, a ki 8—10 C. fokos vízben szeret lubiczkolni. Öt perczig akartam kitartani, de már második percz végén kikellett futnom rákvörösen belőle, s a hő nap sugarán kívül belülről is kellett egy pohár ó borral melegíteni magamat.

Érdekes látvány a pallóhoz nem szokottak járásában gyönyörködni egy-egy zuhogó mellett át vezető havasi hidon. Az egymásmellé fektetett kétszál fára rakott gallyakon még kényelmes séta esik, de hol csak egy száll, ágaitól meg nem tisztított fenyő törzs a palló, már tudni kell a módját a járásnak.

4 órai ut után végre felérünk a faregio felső határához, hol a pataktól jobbra térve, tehát annak balfelöli részén egyoldalban elérjük a stinát. Ez a végpont a meddig lóval, úgy a hogy, lehet járni. A stinán fölül egy órányira terjedelmes völgy katlant érünk, hol a törmelék között csak gyéren nőhet a fű. Előttünk még 1 órányira óriási sziklafalak állanak függélyesen ereszkedve le a határ gerincztől. Fölmászni lehetetlenség s még arra sem lehet gondolni, hogy bárminő költséggel följárót lehessen készíteni. Már pedig a völgyből kell nekünk az utat föllelni a gerinczre, mivel a Vistea mare házfödél alaku csucsára a Piatra rosie-n át itt v'ljük legkevesebb fáradsággal följuthatni.

E völgy nyugati felső oldalán kell minél előbb egy menedékházat épitenünk az E. K. E. költségén, nem messze a stinától, mint a Vistea mare völgyben tettük (a Siebenbürgisch Karpath. verein fogarasi fiókja által), miután a legszebb kilátás a *Piatra rosie* csucsáról van be Oláhország felé a *Valea rea si Riul domni* fölött, nem zárván el annyira hegyek a kilátást, mint a többi csucsokról.

A csobánok még a bárányokkal fölhatolhatnak a *Muntele Dragusuli* kopasz éle felé egy darabig. Föl kell lelnünk vagy elkészitenünk a kijárót a Batra rosie csucsára ez élen, hogy átbámulhassunk néhanéha a Balkán hegységbe, a mint átbámultunk Breáza felől menve föl a P. rosieról. Balra kelet felé szintén a Cataveiu és Urli felé a már ismert ösvény, ha kissé némi költséggel igazittatik és jelezve leend, el-

érjük azt, hogy a breázai hágónál fölmenőknek nem kell ugyanazon uton visszatérniök. A gyakorlottabb turisták a szombatfalvi építendő menedékháztól a Piatra rosie, Vitea mare, Ucea mare csúcsokon át a *Szádeczky* (Podrag)-tó érintésével egy nap alatt leérhetnek az éleken a *Tericza* menedékházhoz.

GODIÁN.*)

Irta: Téglás István.

Déli határ-hegyeink Szász-Sebes és Piski között annyira előre tolták egyes ágaikat, hogy azokkal csaknem a Maros partjáig terjesztették ki birtokukat. — A halhatatlan emlékü *Kun* Kocsárd gr. kedvelt városától, a csinos Szászvárostól alig egy órányi távolságban már magas hegyvidék váltja fel a Maros termékeny völgyét. E hegyvidék hatalmas nagy tömegéből kitünik a havasok előőrse, a *Godián*, melynek hegyes teteje 1660 m. magasra emelkedik. A Godián háta mögött veszi eredetét a Szászváros között alácsörtető szép havasi folyó, az ugynevezett *Városvíze*. Onnan hatalmas körivet irva le jut a Maroshoz s hosszú völgyében 8 községnek nyujt helyet. A Városvízzel Szászváros között egyesülő *Nagyvíz* (Riu Mare) eredete is a Godián közelében van. A régészet kedvelők és kutatók inkább a Városvíz völgyein hatolnak fel a havasok belsejébe, a turisták nagyrésze azonban a rövidebb utat választja és a Nagyvíz völgyén igyekezik a Godiánhoz jutni

Szászvárosról háromnegyed óra alatt *Ó-Sebeshelyre* jutunk. Innen lóháton folytathatjuk utunkat tovább. Mig vezetőnk és lovaink utra készülnek, addig felkereshetjük a falu fölötti meredek hegyről alá tekintő vár-romot, melynek csucs ives kapuja hívogatólag int felénk.

Az Ó-Sebeshelylyel egybeépült Uj-Sebeshely régi vasverői mellett elhaladva a falu közelében elhagyjuk a Riu Mare kristály vizét és egy mellékvölgyön érjük el *Magurény* község szétszórt házait. Itt az 1300 m. magasban fekvő községben a tél csaknem háromnegyed évig tart. Nem csoda tehát, ha a magurényi kunyhók lakói nyáron át is vastag bundával és terjedelmes kucsmával védekeznek a hideg ellen.

*) Mult füzetünkben a *Godián*-ról közöltünk már egy ismertetést. Minthogy *Téglás* István cikke sok tekintetben multkori közlésünket kibővíti, közre adjuk ezt is.
Szerk.

Igy szokták meg, és szokásukat egy-két melegebb hétért nem tartják érdemesnek megváltoztatni.

Magurénytől már csak egy ugrásnyira látszik a Godián, de a míg a falutól a csucsig azt a háromszáz m. magassági különbséget hátra hagyhatjuk, bizony jól megmelegedünk s midőn a Szász Kárpát Egyesület szászvárosi fiókja által épített menedékházhoz érkezünk, kellemesen esik a pihenés.

Podgyászt, vezetőt és a lovakat a menedékháznál hagyjuk s pár percz mulva már a hegyes csucson álló háromszögelési oszlop mellől bámuljuk a feltáruuló ritka szép kilátást.

Észak és északnyugot felé a Maros helységekkel tarkázott szép völgye képezi a látókép előterét, azontul hepa-hupás hegyvidék képez egy göröngyös sikot, melyből az Érczhegység és az Érczhegységet övedző mész-vonal egyes csucasai merészen emelik magasra tar fejüket. Közöttük mint jó ismerősök tekintenek felénk a nagyági hegyek (1046 m.), távolabb a *Vulkán* (1264 m.), a *Kecskekő* és a *Csáklyakő* (1236 m.) — Nyugot felé a Strigy- és a malomvizi Nagyviz kékes párázatba burkolt széles völgyein tul a *Ruszka Pojána*; délnyugot felé a *Retyezát* (2477 m.), zárja el a kilátást. Lábaink előtt a *Muncsel* domborodik, melynek a Városviz völgyfeje felé, dél irányban 2 patak között elterülő nyulványán, itt az ember lakta termékeny völgyektől oly nagyon távol, egy város titokzatos romjait rejtegeti a százados fákból álló sötét erdő.

Délre és keletre a magas csucok csoportjai és hosszu láncolatai a távol kékjével olvadnak egybe. Az óriás hegyek vezéreként a tengerszemekkel ékeskedő *Surián* (2061 m. és a *Pareng* csoportja (2500 m.) ott emelkednek a Godián szomszédságában. Azok láttára elfog a magasabbra vágyás. Mert szép, nagyon szép a Godián is, de mi ő az innen látható magasabb csucokhoz képest, melyek csapataból a Godián csak egy szerény előőr.

EGYESÜLETI ÉLET.

A KÖZPONTBÓL.

Választmányi gyűlés.

— 1895 május 11-én. —

Délután 3 órától este 7-ig tartó gyűlése volt a központnak máj. 11-én. Elnököktek *Bethlen* Bálint gróf elnök és *Feilitzsch* Arthur báró járselnök. Előadott *Radnóti* Dezső. Jegyzett *Jékey* Dániel dr. Jelenvol-

tak *Merza Gyula* főpénztáros, *Várady Auréldr.* jegyző, *Márki Sándor dr.*, *Mestitz Ferencz*, *Melitskó Frigyes*, *Székely István*, *Hirschfeld Sándor*, *Gámán József dr.*, *Ziegler Béla*, *Vikol Simon*.

Elnök megnyitója után főtitkár tett jelentést az egyesületi ügyekről, melyet örvendetes tudásul vettek.

A főpénztáros jan., febr., márcz. és ápr. hónapok pénztári forgalmáról jelentette be, hogy a bevétel 6443 frt 71 kr és a kiadás 5121 frt 09 kr volt. Szolgált örvendetes tudásul.

Főtitkár bejelenti, hogy az *Erdély* legközelebbi száma részére *Bartha Miklós* a *Mezőségi oláh* című nagyértékű cikket engedte át, mely a májusi füzetben fog megjelenni. Választmány köszönettel fogadja.

A *folyó évi közgyűlés* tárgyában választmány kimondja, hogy azt jul. 5., 6. és 7. napokon Radna-Borbercken tartja meg az Őaő köre való kirándulással. Ezzel kapcsolatosan elnök indítványozza, hogy ez évben tartson még az egyesület egy rendkívüli közgyűlést Seps-Szentgyörgyön, melyre vonatkozólag az ottani *Székely-egyesülettől* meghívást kapott. Az indítványt választmány örömmel elfogadja.

A *turista kongresszusra* vonatkozólag főtitkár bejelenti az eddig tett lépéseket és előkészületeket és ezzel együtt ismerteti azt a mozgalmat, mely arra irányul, hogy a turista egyesületek, tekintettel csekély számukra, inkább országos kongresszust tartsanak. Hosszas és beható vita után a választmány kimondja, hogy figyelembe véve a hangulatot, a nemzetközi kongresszust elejti és csak országos kongresszust rendez. Minthogy a hazai ilyenmő egyesületek száma igen csekély, a nagyobb egyesületek osztályait külön is meghívja.

Főtitkár jelenti, hogy a *dombháti fürdő* átvétele ügyében személyesen kiszállott a hely színére és a szükséges előintézkedéseket a viz forgalomba hozatala végett megtette. Egyszersmind előterjeszti a vállalat megindítása céljából kötött szállítási szerződéseket.

Választmány a jelentést jóváhagyó tudomásul veszi és a szerződéseket megerősíti.

A *radna-borbercki fürdőre* nézve főtitkár szintén hasonló jelentést tesz, mit a választmány jóváhagy.

A *szent-annatói menedékház* tervét és költségvetését *Papp Domokos* sepsi-szentgyörgyi főmérnök elkészítvén, azt a választmány elfogadja és a költségek iránt szükséges hozzájárulást Csikvármegye erdőrendészeti bizottságától fogja kérni. *Papp Domokos*nak a szép tervekért köszönetet szavaz.

Feilitzsch Arthur báró társelnök jelenti, hogy a földmivelésügyi

minisztertől kieszközölte, mikép a *Gainá*-ra erdőéri lakkal kapcsolatos menedékház építtessék. Örvedetes tudásul szolgál.

Főtítkár jelenti, hogy az ezeréves kiállításra készülő diszalbum képeinek megfestésére *Goró* Lajos festőművész vállalkozik. Kéri részére a megbizatást, valamint a költségekre 8.000 frt előlegnek utalványozását. Választmány a festmények elkészítésével *Goró* Lajost megbizza és 8000 frtot folyósítja.

Ugyancsak a kiállításra készülő *Székelyföld* című munka előrehaladásáról is jelentést tesz a főtítkár. E szerint eddig körülbelül 500 előfizető jelentkezett és remélhető, hogy ez a szám növekedni fog. Választmány megbizza a főtítkárt, hogy a mű illusztrációira nézve intézkedjék és a nyomtató czéggel a szerződést kösse meg.

Ezzel együtt jelenti az elnökség, hogy a *fürdőpavillonban* is részt vesz és részvételre az összes erdélyi fürdőket köriratban ismételtén buzdította. A szükséges költségeket erre a választmány megszavazza.

A *vadászosztályok* szervezésére nézve a tisztikari tanács javaslatát elfogadja a választmány és keresztülvitelével az elnökséget bizza meg.

A szervezendő *bécsi osztály* ügyrendjét átvizsgálás végett kiadja a választmány *Merza* Gyula főpénztárosnak.

Magyarország vármegyei és városai cz. monografia szerkesztőségének támogatás iránt való kérését a tisztikari tanács javaslata értelmében teljesíti a választmány.

Végül még tudomásul vették, hogy a *brassó- és udvarhelymegyei kalauzok* legközelebb sajtó alól kikerülnek és ezzel a gyűlés szétoszlott.

AZ OSZTÁLYOK KÖRÉBŐL.

1. Kolozsvármegyei osztály közgyűlése.

— 1895. ápr. 23-án. —

Az E. K. E. Kolozsmegyei osztálya igen érdekes közgyűlést tartott. Jelen voltak: *Szádeczky* Lajos dr., *Hangay* Oktáv, *Feilitzsch* Arthur báró, *Radnóti* Dezső, *Gazsi* József, *Várad* Aurél dr., *Horovitz* Samu, *Hamvas* József, *Gámán* József, *Molnár* József, *Dunky* Ferencz, *Versényi* Gábor, *Hirschfeld* Sándor, *Kolbenheier* Bertalan, *Böhm* Mihály, *Ziegler* Béla, *Merza* Gyula, *Gámán* Dezső, *Simay* Gyula dr.

Szádeczky Lajos dr. elnök nyitja meg az ülést. Megemlékezik arról a fontos utról, melyet a közel jövőben fognak megkezdeni; arról a nagyszerű turistasági ténykedésről, mely *Zichy* Jenő gróf iniciatívájából a Kaspi tenger vidékén a magyarok őshazáját keresni indul. Bocsánatot kér a közgyűléstől, hogy nem írott elnöki jelentéssel, beszéddel áll elő, de utjára való előkészületei elfoglalják minden idejét.

Midőn most eltávozik, nyugodt lélekkel adja át az elnöki helyet *Hangay* Oktáv alelnöknek, a ki a turistasági érdekeknek mindenkoron lelkes szóvivője és tevékeny munkása volt.

Visszatekintve a hároméves multra, nyugodt lélekkel mondhatja el a kolozs megyei osztály, hogy működésének nyoma látszik Kolozsvár vidékén, sőt távolabb is láthatók az osztály működésének nyomai. Örömmel jelenti, hogy az Andrassy-havasokba agrófi család a nyár folyamán teljesen felszerelt turistaházat fog építtetni s ennek felavatását szeptember hónapra tűzték ki.

A milleniumra az osztály *Kolozs megye kalauzát* fogja elkészíttetni s így kívánja részét kivenni az ezredév megünneplésének munkájából.

Az osztály közgyűlésétől még egyszer elbucszva, az elnöki szék *Hangay* Oktáv alelnöknek adja át.

Feilitzsch Arthur báró szólalt fel ezután s az egész közgyűlés érzelmeinek adott kifejezést, midőn kijelentette, hogy nem engedhetik távozni *Szádeczkýt* addig, a míg személyes „Isten hozzád“-ot nem mondunk neki s azt a kívánságot ki nem fejezzük, hogy hozza az egek uralma jó egészségben megint közénk

Éljenzessel erősítette meg a gyűlés a szónok szavait.

Ezután *Hangay* Oktáv elnök a jegyzőkönyv vezetésére *Hamvas* Józsefet kéri fel.

Következik *Gámán* József dr. titkárnak az osztály 1894. évben való működéséről szóló jelentése.

Tisztelt Közgyűlés!

Most midőn osztályunk fennállásának 3-ik évfordulója alkalmával kötelességszerűen beterjesztem jelentésemet, teszem ezt annál nagyobb örömmel, mivel határozott tudatával birunk annak, hogy osztályunk a csecsemő-kor gyámoltalanságát kinötte és kellő erőt, képességet érez magában arra, hogy már mint kész önálló szerve anyaegyesületünknek támaszára, öntudatos segítségére legyen hazafias céljai megvalósításában, áldásos működése biztosításában.

Nem hiába mondják, hogy a gyermekek hamar nőnek, gyorsan fejlődnek . . . ha meg vannak a kedvező előfeltételek. Ebben a szerencsés helyzetben voltunk és vagyunk mi is. Egészséges szülőkől származunk. Apánk a honszeretet, anyánk az egészségtől duzzadó turistaság, ily frigyűlő csak életképes sarjakat várhatni. Most 3 éve, hogy életet nyertünk s büszkén említhetjük föl, hogy csak igen rövid ideig voltunk kénytelenek anyaegyesületünk terhére, áldozatára lenni; s ez is jól van így, hisz rövid időközökben annyi testvérrel — társosztályokkal — áldott meg a nemzeti Geniusz, hogy valamennyit fenntartania, egyidejűleg táplálni lehetetlen lett volna.

A most lefolyt egyesületi év mozgalmasságban és érdekességben nem maradt hátra az előbbiektől. Jegyzőkönyveink és krónikáink az „*Erdély*“ hűségese tükrei kifejtett munkásságunknak.

Mult évi közgyűlésünkön azzal búcsúztunk el egymástól, hogy „a viszontlátásig a *Kárpát-Estélyen*“; ez egyhangulag hangoztatott kívánság várakozáson felül beteljesedett, mert a márczius hó 1-én rendezett Estélyünk kiváló szépen sikerült, előkelő fényes (daczára az

egyszerűséget hirdető jelszónak) és a mi legfőbb kedélyesen mulató nagy közönséget tudunk odavonzani; így a felolvasással és zeneszámokkal tarkított műsor, mint a 100 párra tehető tánczó ifjuság, — a mely a vén vigadót méltán találta igen szűknek — csak büszkeségünkre és örömünkre szolgált; az anyagi eredmény ellen sem panaszkodhatunk: 369 frt 95 kr tiszta haszonnal zárjuk le a pénztárt.

A tavasz beálltával valódi és vonzó munka terünkre, a szabad természetre irányítottuk működésünket; kirándulási bizottságunk gondoskodott a legváltozatosabb műsorról s néha kicsiny, néha megszáporodott hadsereggel megrohantuk az erdőket, réteket és hegyeket. Mozgalmas nyári programmunkat a következő idő és sorrendben sorolhatom elő:

április 18-án felavattuk a *Szent-János-kut* általunk helyreállított környékét, mintegy 100 kiránduló részvételével;

julius 12-én urnapján a *Kányafői messzelátót* és az *Angyál-kutat* kerestük föl;

julius 15-én a *Királyhágó*-sziklát mászta meg 15 tagunk;

julius 26 - 28-án imponas *utazást* tettünk a kalotaszegi és bihari havasokra, e 3 nap alatt B.-Hunyadról kiindulva *Meregyő*, *Retjiczél*, *Biharfüred* kies tájaiban gyönyörködött 8 kirándulónk, közben megmászva az 1838 m. magas *Vlegyászt*;

augusztus 10—12-ik napjain vonzalmunk állandó cél pontját az *Andrássy-havasokat* látogattuk meg, 9 csüggedhetetlen turista tagunk dacolt a koronként kedvezőtlen időjárással s e 3 nap alatt a Járavizi erdőszőlől kiindulva gyalogszerrel járta meg a felséges *Dobrint* és a vadregényes *Solyomvölgyet*;

szeptember 26-án a *Jádvölgye* és *Izvor* csendjét zavarta fel 6 osztálytagunk hangos nevetésével;

szeptember 30-án kirándulóinkat egyik buzgó alelnökünk a sajátkezűleg végzett utjelző nyomokon vezette fel a *Peána* 40 m. magas csucsára, a honnan beintegettek a közeli Kolozsvárra.

Ezek voltak az osztályunk által rendezett kirándulások; ezeken kívül tagjaink által voltunk más egyesületi kirándulásokon és ünnepélyeken, így résztvettünk:

a *tordai társosztály* által június hó 4—5-én a tordahasadéki menedékház felavatása alkalmával rendezett kirándulásokon Tordán és Toroczkón;

az *anyaegyesület* szeptember 2—4-én tartott közgyűlésén és kirándulásán Radna-Borbereken;

a *fogarasmegyei* társosztály szeptember hó 10-én történt megalakulásán és a fogarasi havasokba szeptember 8—11-én rendezett kiránduláson.

Egyesületünk és osztályunk képviselését is szükségesnek és helyesnek tartván, *Hieronymi Károly* m. kir. belügyminiszter urat július hóban Kolozson időzése alkalmával üdvözöltük osztályunk területén. — Nem különbén a dobrini kirándulás alkalmával az ott időző *gróf Andrássy Ivadar* ur előtt, mint a budapesti osztály elnöke előtt, tiszteletünket fejeztük ki. És ugyanekkor értesültünk az együletünk és a tu-

ristaság iránt melegen érdeklődő főurtól, hogy *Dobrinban* festői szép havasi birtokán kirándulóink számára egy turista menedékházat építtet. Dicsérendő áldozatkészség.

A szeptember hó 22-én városunkban tartott *kerületi tornaverseny* alkalmával a városunkba érkezett idegen városbeli több száz tanuló ifjúságnak és tanáraiknak kötelességszerűen igyekeztünk kalauzul szolgálni és itt időzésük alatt kifejtett igyekezetünk jutalmát és elismerését a közoktatásügyi m. kir. miniszter ur 66,605—1894. sz. a. kelt leiratában kifejezett következő soraiban birjuk.

«A kolozsvári kerületi tornaverseny sikerének előmozdításában való szives közreműködéséért elismerő köszönetem nyilvánítom.»

Uganyii jellegű, de intensivebb tevékenységünket igazolja a tornaverseny alkalmával piacra bocsátott *Kolozsvári kalauz cz.* (rég tervezett és napvilágot látott) kiadványunk, a mely a közönség és a városunkat látogató turisták rég hangoztatott ohajtására osztályunk szerkesztésében és kiadásában megjelent és 20 szépen sikerült képmellékletével, gyakorlati beosztású szövegével hézagot pótló munka gyanánt tekinthető. A kis füzet ezóta könyvpiacon és a budapest-predecali vasutvonal állomásain kapható és hirdeti Kolozsvár város múltját és jelenét. — Tervben van mielőbb német nyelven leendő közrebocsátása is.

A magyar állam ezeréves fennállásának emlékére rendezendő *1896 ezredéves orsz. hiállítás* alkalmával a nemzet dicső múltját feltüntető tárlaton is lesz alkalmunk az anyaegylet számára biztosított kereten belül szerepelhetni, a mennyiben a néprajzi csoportban megyei osztályunk területéről egy kalotaszegi ősrégi jellegű lakóház lesz a nagyközönségnek és külföldnek bemutatva.

A helyi jelentőségű turistaság fejlesztése és különösen a közös érdek körül csoportosuló ügytársak kénye'ime érdekében gondoskodtunk megfelelő *hirdető táblákról*, a melyeken az egyleti mozgalmakat jelző s így közérdekű eseményekről és kirándulásokról értesülnek érdeklődő tagjaink.

A bel- és külföldről felkereső turista tagjaink érdekében létesült *úti könyvtár* az elmúlt évben is több érdekes művel szaporodott s ma már az ide mellékelt kimutatás szerint könyvekben 50 drbot, a *Dunky*-sívérek és *Chernel* Iván urak szivességéből pedig 60 drb fényképet tartalmaz. Ez ajándékok alkalmoszerű használatára az osztálytagok felvannak jogosítva.

Még csak osztályunk beléletéről és a választmány által kifejtett munkásságról tartom szükségesnek előterjeszteni a következő ügyforgalmi jelentést:

Az elmúlt év folyamán tartottunk 6 választmányi ülést és 1 közgyűlést: ezeken tárgyalunk 74 pontot.

Az anyaegylet határozata folytán a taggyűjtés az osztályok hatáskörébe is áttétetvén, ennek alapján taggyűjtő iverkel elláttuk összes választmányi tagjainkat és így egyesített igyekezet után, ma már 400 tagnál többet számlálunk osztályunk kebeleben.

Az osztályok és tagjaink közt szükséges közvetlen érintkezést

előnyösen mozditja elő a kereskedelemügyi m. kir. miniszter ur által 96062/1894. sz. alatt engedélyezett *postai portómentességi kedvezmény*.

Végül osztályunk könnyebb működhetését elősegíteni és a választmány létszámának időközben bekövetkező csökkenését pótolni van hivatva az anyaegylettől kért és kiszolgált amaz ügyrendi módosítás, hogy a választmány a hiányzó helyeknél az osztály érdekeit elősegíteni hivatott új tagokkal magát az év folyamán is kiegészítheti és a választmány létszámának megállapítása többé nincs oly merev és az osztály tevékenységét gátló feltételekhez kötve.

Ime ezekben igyekeztem összevontan feltárni a t. Közgyűlés előtt osztályunk és választmányunk 1894. évi működését és ha az eltelt év folyamán a legnagyobb nyilvánossággal folytatott tevékenységünk figyelemmel kísérése, valamint a most előterjesztett jelentés alkalmával az osztály igen tisztelt tagjai részéről kifogásolni való nem merült fel: akkor nyugodt lelkiismeretességgel zárhatjuk be e 3 évi cyclust, mert kitűnik az, hogy igyekeztünk az Egylet érdekében — osztályunk területébe szorítkozva, mindazt elérni, a mi rendelkezésünkre állott szelvény eszközökkel és erők igénybevételével elérhető volt.

Tisztelettel kérem jelentésünket szívesen fogadni és tudomásul venni.

Titkár felolvassa az 1895-ik évre szóló költségvetést, mely szerint bevétele 934 frt, kiadása 410 frt van előirányozva. A közgyűlés a titkári jelenést és költségvetést elfogadja.

Hangay Oktáv a *Kolozsvári kalauz* németül való kiadása dolgában a közgyűlés felhatalmazását kéri s eljárásáról a legközelebbi választmányi ülésen fog beszámolni. A gyűlés a felhatalmazást megadja.

A *Kolozsmegyei kalauzra* vonatkozólag megtette már az előzetes lépéseket. Érintkezett *Gyarmathy* Miklós alispánnal s azt indítványozza, hogy félívré nyomatott kérdőpontokat küldjenek szét Kolozsmegye mind a 234 községébe, ezek nyomán folytassák e munkát továbbra. E kérdő lapokat az alispán szívesességéből hivatalosan fogják szétküldeni. A gyűlés az indítványt elfogadja.

Ezután a tisztikar választása következik. A jelölő-bizottságba kiküldettek: *Feilitzsch* Arthur br., *Radnóti* Dezső és *Versényi* Gábor.

Jelöltjeiket a közgyűlés megválasztván a tisztikar következőkép alakult: Elnök: *Szádeczky* Lajos dr., Alelnökök: *Hangay* Oktáv, *Mansberg* Sándor, *Gyarmathy* Miklós, *Márki* Sándor, *Moldován* Gergely dr., *Gámán* József dr. Titkár: *Kolbenheier* Bertalan. Jegyzők: *Finály* Gábor, *Hamvas* József. Pénztáros: *Aszlán* János, Ellenőr: *Horovitz* Samu. Ügyész: *Gergely* Albert dr. Orvos: *Török* Imre dr. Számvizsgálók: *Finály* Henrik dr., *Waisel* Antal, *Fekete* Gyula. Választmányi tagok: *Ajtai* K. Albert, *Ákontz* János, ifj. *Andrásofszky* Dani, *Apáthy* István dr., *Bartha* Gergely, *Bálint* Gábor dr., ifj. *Böhm* Mihály, *Csiszár* Gyula, *Dicsöffy* Béla, *Dunky* Ferencz, *Eöry* Ernő, *Fekete* N. Béla, *Fülep* Gábor, *Gaál* Elek (Apahida), *Gámán* Dezső, *Hám* Sándor dr., *Hirschfeld* Sándor, *Hollaky* Zoltán, *Horváth* Kálmán, *Kanyaró* Ferencz, *Kardoss* Kálmán, *Kató* József, *Keul* Sarolta, *Keresztély* Lajos, *Koch* Ferencz dr. *Klein* Viktor [Gyalu], *László* Albert honv. százados, *Lázár* Aurél dr.,

Lázár Gyuláné — Kasztner Janka, Léhmann Róbert dr., Lóte József dr., Lukács Adolf dr., Matskásy Pál, Melitskó Frigyes, Molnár József [tanár], Molnár József, Papp Mari, Pál István, Petz Vilmos dr., Rónay Béla, Rozmanits Timót, Salamon Antal, Simay Gyula dr., Scheitz Vilmos dr., Schreiber Róbert, Schusztner Emil, Schwartzel Adél, Sikó Kanut, Szabó József [Sz.-Fenes], Széky Miklós, Szőcs Sándor, Szüllő Árpád, Szvacsina Géza, Tanács József, Tassler Rezső [M.-Fenes], Tauffer Ákos, Váczy István, Versényi Gábor, Vinczenti Károly, Vörös Sándor, Ziegler Béla. — A választmánynak hivatalból tagja az anyaegylet elnöksége és az E. M. K. E. direktoriuma.

A megejtett választások után Várady Auréldr. indítványozza, hogy Gámán József titkárnak működéséért szavazzon a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet.

Gámán József dr. ezt a bizalmat csak előlegnek tekinti jövőendő működéséért.

Több tárgy nem lévén elnök a gyűlést feloszlatja.

2. Brassóvármegyei osztály választmányi gyűlése.

— 1895. febr. 24-én. —

Az ülésen jelen voltak: Orbán Ferencz, Alesius Oszkár, Barla Gerő dr., Fellner Lajos, Grünfeld Mór dr., Hoffmann Miksa, Lázár Gerő, Moór Gyula, Orlovsky Gyula, Zakariás János dr. és Förder Sándor.

Elnök: Orbán Ferencz, jegyzett: Förder Sándor.

Elnök a megjelenteket üdvözölve, az ülést megnyitja és előadja, hogy az osztály által a Kis-Királykőre építeni tervezett menedékház létesítése ellen az építkezési hely tekintetében leküzdhetlen akadályok merülven fel, továbbá a már kész tervek is oly költségesek, hogy azok megvalósítása az osztály anyagi erejét felülmulják; az osztály úgy a hely, mint az elfogadott terv tekintetében új határozathozatalra van kényszerítve. Jelenti egyszersmind, hogy az építési célra szükséges más terület átengedéseért Brassó városhoz fordult kérelmével; az épület terv megvalósítására, illetőleg alapunkhoz mért költségvetés elkészítésére Fellner Lajos tagtársat kérte fel. Ezeknek tudomásul vételét kérve Alesius Oszkár tagtársat felkéri, hogy sziveskedjék a választmányt tájékoztatni, hogy az újabb terület átengedése céljából a városi tanácshoz beadott kérelem kedvező elintézését várhatjuk-e?

Alesius Oszkár tudatja, hogy a kérelem a városi képviselő testületnek f. é. márczius 13-iki gyűlésén fog tárgyalatni s reméli, hogy a kérdés kedvező megoldást nyer, miután tudomása szerint a város kiköti, hogy az építendő menedékházban — az ottani pagony erdésznek egy szoba használata biztosítsák; — mit a választmány örövendetes tudomásul veszen és Lázár Gerő indítványára Alesius Oszkárnak jóindulatu támogatásáért köszönetet szavaz.

Elnök felkéri Fellner Lajost, hogy a régi terv módosítására vonatkozó javaslatot terjessze elő. — Fellner Lajos egy új tervet és költségvetést mutat be, mely úgy a viszonyoknak, mint a rendelkez-

zésre álló összegnek megfelel s melyet a választmány kellő tanácskozás után kivitelre elfogad s annak kidolgozásaért *Fellner* Lajosnak köszönetet nyilvánítt.

Elnök az építkezési hely új megállapítása és az épület létesítésének kereszttulviteli módozatai megállapítása kérdését felvetve, *Fellner* Lajos indítványozza, hogy ezen czélból egy szűkkörű bizottság küldessék ki, mely is építőmesterekkel előlegesen érintkezve, velük a helyszínére kiszáll, a választmány felhatalmazásából a helyet megállapítja s az építés faszükséglet fedezésére szolgáló fatermelési helyet is megjelölve, a legkedvezőbb ajánlattevővel szerződésre lépik, az építést ellenőrzi s az ügy állásáról a választmánynak időnként jelentést teszen. — A választmány az indítványt elfogadván és építési bizottsági tagokul elnök ajánlatára *Fellner* Lajos vezetésé alatt *Orlovszky* Gyula (*Zernest*) és *Förder* Sándor választatnak meg.

Elnök előadja, hogy a titkár eltávózása és helyettesének betegsége miatt az évi közgyűlés megtartása akadályokba ütközik s más körülmény közgyűlés megtartását nem sürgeti: határoztatik, hogy fontosabb tárgy, esetleg a helyettes titkár felgyógyulása bekövetkeztig a közgyűlés megtartása kérdése függőben tartandó.

Förder Sándor indítványára a választmány báró *Feilitzsch* Arthur E. K. E. társelnöknek erdőigazgatóvá történt kinevezése alkalmából őszinte örömeinek ad kifejezést s ezt írásban közölni határozza.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TESTVÉREGYESÜLETEK KÖRÉBŐL.

A Magyarországi Kárpátgyesület választmányi gyűlései.

— 1. 1891. decz. 26-án. —

Jelen voltak: *Fischer* Miklós ügyvivő alelnök, mint elnök, *Róth* Márton másodelnök, *Marcsek* Andor pénztáros, *Nikházy* Frigyes titkár s következő választmányi tagok: *Páter* Kálmán, *Zimann* János, *Genersich* Tivadar, *Koromzay* György, *Kalstein* Ágost, *Wesster* Pál, *Kövi* Imre, *Weber* Samu, *Kertscher* Sándor, *Horn* Valér, *Bech* Ede, *Kéler* Pál, *Förster* Gyula, *Majunke* Gedeon; továbbá: *Döller* Antal, mint a M. T. E. „Tátraosztályának“ képviselője, dr. *Szontágh* Imre, *Cserépy* Nándor, *Palcsó* István, *Schwartner* Róbert, dr. *Klein* Ármin, *Patonay* Adolf, *Schwarz* Cornél, *Bruckner* Károly, *Loppercz* Rezső, *Grósz* Ernő, *Zvarinyi* Sándor egyesületi tagok.

Elnök jelentést tesz a közgyűlés határozatainak végrehajtásáról. A muzeumi épület kibővítése tárgyában a m. kir. közoktatásügyi kormányhoz felterjesztett kérvényre mindeddig válasz nem érkezett — A m. kir. földmívelési miniszfer az egyesületnek a podbanszkoí ut fenntartására vonatkozó kérelmét, valamint a zöldtavi menedékház költségeihez való hozzájárulására vonatkozó kérvényét nem teljesithette. —

A választmány elhatározza, hogy a m. kir. földmivelési miniszterhez újból kérvényt intéz, melyben a zöldségi menedékház még hiányzó költségeinek fedezésére 3000 frt kamatnélküli kölcsönt kér. Liptóvármegye törvényhatóságának leiratát, melyben az egyesületnek a podbanszkói ut fenntartására vonatkozó kérvényét egyszersmindenkorra elutasítja, sajnos tudomásul veszi. Elnök jelenti, hogy a Magas-Tátra jövőendő fejlődése érdekének támogatása végett a közgyűlésből kiküldött bizottsággal készített memorandum ennek küldöttsége által átnyújtott, úgy a magyar miniszterelnöknek, mint az egyes szakminisztereknek. A magas kormány, mely meleg érdeklődéssel viseltetik a Magas-Tátra jövőendő fejlődése iránt, ígéretet tett, hogy ez ügyben enquettet hív össze, — melyre a M. Kárpát-egyesület megbizottait is meg fogja hívni. A választmány hálás köszönettel veszi tudomásul a kormány ezen elhatározását. — *Zimann János és Kéler Pál választmányi tagok* — távol attól, hogy az elnökség eljárását ez ügyben bírálni, vagy helyteleníteni akarják — a jövő közgyűlés által elvül kívánják kimondatni, hogy ezen-
tul minden fontosabb ügy megvitatás és megbeszélés végett a választmányhoz utasíttassék. A választmány elfogadja ez indítványt és a közgyűlés elé fogja terjeszteni.

Felolvastatik a magyar királyi földmivelésügyi miniszternek az egyesülethez intézett leirata, melyben az országos milleniumi kiállítás alkalmával az egyesületnek külön termet bocsát rendelkezésére, elengedi a fizetendő térdíjat és a szállítási költségeket is megtéríti. A választmány köszönettel veszi tudomásul a miniszter urnak az egyesület iránt tanusított szives készségét. Előterjesztetik a kiállítási bizottság által készített kiállítási tervezet, mely tudomásul vétetik.

A Siebenbürger Karpathenverein azon kérelmének, hogy a M. Kárpát-egyesület termében kiállíthassa tárgyait, hely adatik.

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület átiratban értesíti az egyesületet, hogy már lépéseket tett egy az ezredéves kiállítás alkalmával tartandó nemzetközi kongresszus szervezése iránt és felkéri az egyesületet, hogy a maga részéről is tervét elfogadni és a kivitelben segítségére lenni sziveskedjék. A választmány készséggel enged a felhívásnak.

A sziléziai osztály azon kérelmét, hogy a régi Hunfalvy menedék-kunyhót engedje át az osztálynak kalauz szállóul, a választmány teljesíti az ígért bérösszeget az osztálynak elengedi, de kiköti, hogy a menedék-kunyhó tüzkár ellen az osztály részéről biztosíttassék.

A cs. és kir. közös hadügyminiszteriumnak az egyesülethez intézett leiratát, melyben az 1895. évben a Magas-Tátra reambulációját helyezi kilátásba, orvondetes tudomásul veszi a választmány és dr. *Münnich Aurél* országgyűlési képviselő urnak szives közbenjárásért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. — Az Évkönyv szerkesztő bizottságának elnöke jelentést tesz, a jövő évben kiadandó egyesületi évkönyvben megjelenendő cikkekről és mellékletekről. — A választmány a jelentést tudomásul veszi.

Az építő-bizottság elnöke jelentést tesz az ez évben végzett munkálatokról. Ezen jelentés szerint elkészült e nyáron: 1. a Csorbató — Pavlova ut 5 km. hosszúságban, mint a podbanszkói ut utolsó rész-

lete. 2. A csorbai állomástól a csorbai tóhoz vezető gyalogösvény kijavított. 3. A Tátrafüred — Tarajka kocsit. 4. Virágoskert gerlachfalvi ösvény. 5. A Nyereg-Rézaknák ut szélesbített. 6. A Ziegenrück Vaskapu-ut. 7. Nesselblösse—Dreschlerhäuschen-ut. 8. Széplak-ujtátrafüredi-ut. -- A választmány tudomásul veszi a jelentést és Ó-Tátrafüred igazgatóságának egy a kalauzoknak szállóul szolgáló helyiség szives átengedéseért, Béla városának 300 frtos és a bélai juhtenyésztőtársaság 50 frtos adományáért, valamint Alsó-Tátrafüred és Ó-Tátrafüred igazgatóságának, *Máriássy* Ferencz, *Veszter* Pál földbirtokos uraknak és a szepes-szombati vadásztársaságnak az építési költségekhez való hozzájárulásért, *Kalstein* Ágoston vál. tagnak az építés vezetéséért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz. — Elnök jelenti, hogy a zöldtavi menedékházra vonatkozólag a szerződés megkötött Késmárk városával, mely a szükséges területet örökbérben átadta az egyesületnek és építési anyagot is szolgáltat. A választmány Késmárk városa közönségének s különösen jelenvolt polgármesterének szives áldozatkészségükért köszönetet szavaz.

A választmány tárgyalás alá veszi *Kobenheyer* Károly, mint a „*Die hohe Tátra*“ című kalauzkönyvnek szerzője kijelenti, hogy az egyesület ismételt óvása daczára a Halastó határkérdésében Magyarországgal szemben foglalt álláspontját nem hajlandó megváltoztatni a választmány elhatározza, hogy szólíttassék fel nevezett szerző újból, hogy művének esetleg újabban megjelenendő kiadásában a Halastó határkérdésében foglalja el amaz álláspontot, melyet művének első kiadásában elfoglalt és elfoglalt akkor, mikor a Magyarországi Kárpátgyesület neki annak kiadására megbízatást adott; egyszersmind adassék tudtára, hogy ha erre hajlandóságot nem érez, úgy az egyesület megvonja tőle a megbízatást és nem engedi, hogy könyve az egyesület jelvényével ellátva megjelenjék.

Elnök jelenti, hogy *Szontágh* Miklós új Tátra-Kalauzt készít, mely az egyesület megbízásából fog megjelenni; valamint hogy dr. *Poswítz* Tivadar „Kalauzt a Magas Tátrán és a Szepességen keresztül“ fog szerkeszteni, melynek kiadása a kassa-oderbergi vasuti társaság igazgatósága által kilátásba helyezett segélylyel lesz eszközölhető.

A választmány következő indítványokat fogad el. 1. A kalauzdiak, melyeknek aránytalansága a megváltozott közlekedési viszonyok miatt szembeszökő rendeztessének. 2. A kocsidíjszabás revidálására annak idejében kiküldött bizottság által a vármegyéhez intézett felterjesztésnek a helyi érdekeknek és a lóversenyeknek tekintetbe vételével való elintézése a megyei törvényhatóságnál sürgetendő. 3. A m. kir. pénzügyminiszteriumhoz kérvény intézendő, hogy adja meg a M. Kárpátgyesületnek is, úgy mint más hasonló irányu kulturegyesületeknek a portomentességet. 4. Felkérendő a kormány, hogy a Javorinától Lissáig vezető orsrágot az igényeknek megfelelőleg építtesse ki.

Több tárgy nem lévén, elnök megköszöni Késmárk város polgármesterének a tanácskozási terem szives átengedését és a gyűlést berekeszti.

— 2. 1895. ápr. 24-én. —

Jelen voltak: *Fischer* Miklós ügyvivő alelnök, mint elnök, *Róth* Márton alelnök, *Marcsek* Andor pénztáros, *Nikházy* Frigyes titkár, *Zimann* Márton, *Kövi* Imre, *Koromzay* György, *Szontágh* Miklós dr., *Arányi* Antal, *Dénes* Ferencz, *Bartsch* Gusztáv, *Lövy* Mór választmányi tagok, *Nosz* Gyula dr., *Greschik* Viktor, *Thern* László, *Genersich* A., *Nosz* Lajos mint vendékek.

Előterjesztetik az egyesület 1894. évi záró-számadása. E szerint befolyt az 1894. évben I. Tagsági díjakból: 3300 frt 92 kr; — II. Kamatokból: 232 frt 44 kr; — III. Kiadványokból és hirdetésekéből: 261 frt 27 kr.—IV. Különféle bevételekből: 6421 frt 14 kr; — V. Pénztári maradék 1893-ból 428 frt 63 kr. Összes bevétel 10644 frt 41 kr. — Kiadások voltak: I. Kezelési költségek: 1134 frt 26 kr; — II. Kulturális kiadások: 1304 frt 71 kr; — III. Praktikus kiadások: 4706 forint IV. Különféle kiadások: 7827 forint 35 krajczár, 682 frt 38 kr. Összes kiadás 7827 frt 35 kr. — Pénztári maradék 1895-re: 1. Zöldtavi menedékházra 2710 frt 42 kr. 2. Kilátó toronyra 30 frt. 3. Pénzmaradvány 76 frt 64 kr. Összesen 10644 frt 41 kr. — A választmány a zárószámadást tudomásul veszi és pénztárosnak buzgó működéseért köszönetet szavaz. Szintugy tudomásul veszi a számvizsgáló-bizottság jelentését a zárószámadások megvizsgálásáról és a bizottság tagjainak köszönetet szavaz.

A Keleti Kárpátok, sziléziai, iglói, lipthói osztályok jelentései, zárószámadásai és jövő évi előirányzatai örvendetes tudomásul vétetnek. A többi osztályokat felkéri a választmány, hogy jövőben pontosabban feleljenek meg az egyesület alapszabályaiban kifejezett követelményeknek.

Azok az osztályok, melyek a központi illetékkal hátrálékban vannak, felszólítandók, hogy azokat mennél hamarább szolgáltatassák be a központi pénztárba.

Az egyesület 1895. évi előirányzata 8417 frt bevétellel szemben 8330 frt kiadást állapít meg. A választmány az előirányzatot tudomásul veszi.

Az egyesületi muzeum 1894-ki zárószámadása következő: Bevétel: Összesen 996 frt 28 kr. — Kiadás: Összesen 745 frt 95 kr. Pénztári maradvány 250 frt 33 kr.

Az egyesületi muzeum előirányoz az 1895. évre 585 frt 33 kr bevételt, és 395 frt 90 kiadást.

Róth Márton alelnök előterjeszti az építőbizottság ez évi munkaprogramját. Minthogy nem sikerült a zöldtavi menedékháznak az eredeti terv szerint való kiépítésére szükségelt összeget előteremteni, ajánlja, hogy a menedékház, mivel azt a Késmárk városával kötött szerződés értelmében még a nyár folyamán fel kell építeni, kisebb méretekben építtessék. — A választmány elfogadja az indítványt és annak keresztül vitelével megbizzza az elnökséget, mely abban az esetben, ha a rendelkezésre álló 3000 frtnyi összeg elégtelennek bizonyulna, a választmány által adott és az előirányzatnál felemlített felhatalmazással élhet. Ezenkívül az építő-bizottság következő utaknak kiépítését, illetőleg ja-

vitását javasolja: Zöldtavi utak 150 frt, Tarpataki ut 100 frt, Tátrafüred—felkai völgyi ut 100, Széplak—felkavölgyi ur 150, Vilmos ut 60 frt, Kis-Viszoka-ösvény 50 frt, Utjelzésekre 50 frt, összesen 660 frt — Tehát építkezésekre összesen 3660 frt lenne fordítandó. A választmány a munkaprogrammot elfogadja, egyszersmind megbizza az elnökséget, hogy a telepek tulajdonosait és fürdőigazgatóságokat szólítsa fel, hogy a telepek közelében levő jelzések, jelzőablák revidiálását és helyesbítését eszközölgjék. Ugyancsak elfogadja a választmány az építőbizottság által tett indítványt a kalauzdijak revideálása ügyében. E tekintetben következő kalauzdijak állapittattak meg: Tátrafüred—jégvölgyi csucs 5 frt 50 kr, Tátrafüred—Gerlachfalvi 6 frt, Tátrafüred—Lomniczi 5 frt, Tátrafüred—Középorom 6 frt, Tátrafüred—Kis-Viszoka 4 frt 50 kr, Tátrafüred—Bibircs 6 frt 50 kr, Tátrafüred—Fecskekorony 6 frt 50 kr, Tátrafüred—Zöldtavi csucs 4 frt, Tátrafüred—Rovátka 4 frt 50 kr, Tátrafüred—Tátra 7 frt, Tátrafüred—Tengerszem 6 frt, Tátrafüred—Kriván 6 frt, Tátrafüred—Lengyelnyereg—Halastó 9 frt, Tátrafüred—Tengerszemcsucs—Halastó 9 frt, Tátrafüred—Halastó—nyergen át 8 frt, Tátrafüred—Késmárki csucs 5 frt, Tátrafüred—Koncsisza 5 frt, Tátrafüred—Fehértavi csucs 5 frt

Egyszersmind megbizza a választmány az elnökséget, hogy a turista-ut mentén fekvő többi telepekre, mint kiinduló pontokra nézve fennálló kalauzdijakat is tegye revideálás tárgyává.

Elnök jelentést tesz az egyesület által kitűzött pályázat eredményéről, mely *a Magas Tátra közeleinek ismertetése ipari szempontból* című műre hirdettetett. Jelenti, hogy Steiner Antal dr. elkészítette művét, melynek megírásával annak idején a pályázat meddősége folytán az egyesület által megbízott. Minthogy műve ugy tudományos, mint praktikus szempontból minden tekintetben megfelel a követelményeknek, a választmány megbizza a szerkesztő-bizottságot, hogy annak ki nyomtatásáról, kiadásának módozatairól gondoskodjék; szerzőnek pedig fáradságos és költséges munkájáért köszönetet szavaz a választmány.

Elnök jelenti, hogy az egyesületnek a muzeumi épület kibővítése tárgyában a magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz felterjesztett kérvénye kedvezőtlen elintézését nyert. A választmány elhatározza, hogy tekintve azon kulturális missziót, melyet a muzeum teljesíteni hivatva van, a kérvényt újból felterjeszti a magas kormányhoz és felkéri Poprád városának képviselőjét, *Kulman János* urat, hogy azt a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter urnak nyujtsa át.

Administrationális ügyek: Elnök jelenti, hogy az egyesület megvette a *Posevitz* Tivadar által készített és a szepesi-gömöri érczhegységet előtűntető relief térképet 180 frtnyi áron; továbbá jelenti, hogy a Magas-Tátra relieftérképét befestette. A választmány tudomásul veszi a jelentést és *Fuhrmann* Gyula urnak, ki a festést nagy fáradsággal, minden díj nélkül végezte, köszönetet szavaz. Elnök bemutatja az egyesület debreczeni képviselőjének tudósítását, mely szerint a tagdíjak beszédésével megbízott szolga hirtelen halála folytán az egyesületnek 58 frtnyi összege odaveszett. A választmány tudomásul veszi a

jelentést és bevárja az ez ügyben megindított bünvádi eljárásnak eredményét. Elnök jelenti, hogy a katonai geográfiai intézet elhatározta a Magas-Tátrának egészen újból való felvételét és a munkának még e nyár folyamán való megkezdését, mely körülményt, a választmány, — mint utánjárásának fényes sikerét — örvedetes tudomásul veszi. Elnök jelenti, hogy a Rókusz községgel felmerült peres ügyben az egyesület képviselésére felkérített *Kéler Pál* ügyvéd ur s választmányi tag. — *Róth Márton* alelnök indítványa folytán ajánlja a választmány az egyesületi muzeumnak, hogy a *Greschik* Viktor által összeállított, a Magas-Tátrában előforduló kryptogamák gyűjteményét szerezze meg. — Elnök megköszönve a tagoknak szives megjelenését és Igló város polgármesterének készségét a terem átengedése iránt, a gyűlést be-
rekeszti.

BODOKI MATILD-FORRÁS

különösen kötött szénsavban és szénsavas natriumban
rendkívül gazdag

kristálytiszta, égvényes, vasas savanyúviz.

Elsőrangú acél-forrás!

A világhatalomban legfelségesebb, legolcsóbb és legegészségesebb, megfelelő szakértelemmel, természetűen kezelt, a maga nemében páratlan vasas savanyúviz.

Legelegánsabb borviz.

Vérszegénységen alapuló betegségeknel, a gyomor és az idegrendszer bántalmainál és női bántalmaknál megbecsülhetlen gyógyítóhatású kellemes ita! A „Matild“ viz szétküldése Sepsiszentgyörgy vasuti állomásról eszközöltek, rendkívüli olcsó árszámítás mellett. Tisztább, egészségesebb és kellemesebb ivóvizet képzelné sem lehet ennél!

Tisztelettel **György József**, a forrás kezelője,

(1)

Bodok (Háromszékmegye.)

ECKENDORFFER

Original

Runkelsamen

Genau nach Photographie

SCHUTZ-MARKE.

Eredeti eckendorfi
Réпамagot

termel

Bielefeld Németország
 melletti Eckendorffban

Lovag Borries féle

jóságok kezelősege.

Árjegyzék ingyen.

(2)

AZ ÁSVÁNY-VIZEK KIRÁLYA
A BORSZÉKI SAVANYUVIZ.

Van szerencsénk a n. é. közönség tudomására juttatni, hogy **Kolozsvár és vidéke** részére a «Borszéki vizek» kizárólagos főraktárát

HIRSCHFELD SÁNDOR
 fűszer- és csemege-kereskedőnek adtuk át.

A „BORSZÉKI VIZ” valódi minőségben a fő- és Kossuth-forrásokból állandóan van főraktárunkban liter és fél literes palackokban, kitűnően dugaszolva, zinn-kupakkal és czimkével ellátva.

Kolozsvár n. é. közönségének kedvezményt nyújtva, az árakat a legutányosabban állapítottuk meg.

A Borszéki borvizek árai szabadon:

1 liter Borszéki víz, cserével 10 kr, üveggel 16 kr. — 10 üveg vételénél egy krral olcsóbban.
 Fél liter Borszéki víz, cserével 7 kr., üveggel 11 kr. — 10 üveg vételénél fél krral olcsóbban.

Kérjük a n. é. közönség nagybecsű bizalmát és pártfogását — kiváló tisztelettel

(3)

LÁZÁR és VERZÁR, a borszéki forrásvizek bérlii.

The Gresham

életbiztosító-társaság Londonban.

(4)

Magyarországi fiók:

BUDAPEST, FERENCZ-JÓZSEF-TÉR 5. 6. SZ.
a társaság házában.

Ausztriai fiók:

BÉCS, GISELLASTRASSE 1. SZÁM ALATT
a társaság házában.

A társaság vagyona 1892. június 30-án frk — — — — 125.305,151.—
 Évi bevétel biztosítások és kamatból 1892. évi jun. 30-án frk 22.840,056.—
 Kifizetések biztosítási és járadéki szerződések s visszavásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848) frk. — 271.905,620. —
 A legutóbbi tizenkét havi üzleti idő alatt a társaságnál frk 125.732,050.—
 értékig nyújtattak be ajánlatok, miáltal a társaság fennállása óta benyújtott ajánlatok összértéke frk — — 1.853.916,605.—
 értékre megy. — Prospectusokat és minden közelebbi felvilágosításokat Erdély minden nagyobb városában az ügynök urak

ÉS A VEZÉRÜGYNÖKSÉG KOLOZSVÁRT AD.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A székelyföldi ásványvizek páratlanja.

„RÉPÁTI”

a legjelesebb égvényes savanyúvíz, mely kiválóan sze ncsés vegyi összetétele, rendkívüli dús, főleg kötött szénsav-tartalma és kellemes íze folytán ritkítja pártját a kontinensen.

Elsőrangú gyógyital emésztési és vizeleti nehézségeknél vese és gyomorbetegségeknél, gyuladással, hólyag- és köszvényes bántalmak ellen stb.

Főuri kedvencz ital, határozottan a legkedvesebb pezsgő borvíz.

Mint a belszervezet betegségei ellen legkellemesebb és leghatásosabb s egyszersmind legolcsóbb gyógyítószer, úgy is mint pártatlan élvezeti italt a „répáti“ ásványvizet minden ezelatudatos elfogulatlan ivónak rendes használatára lelkiismerettel ajánlhatom. A „répáti“ gyógyvíz szétküldése Kézdi-Vásárhely vasúti állomásról eszközöltetik.

Tisztelettel a forrás kezelője:

GYÖRGY JÓZSEF.

Bodok (Háromszék.) hová, mint központba, a megrendelések intéztetni kéretnek.

(5)

Radna- Borberek

(Besztercze-Naszódvármegye)

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület fürdője.

A legszebb vidéken fenyvesek közt fekszik. Körülötte az Ünökő, a gyopáros Korongyos, Krecsunyel, Omuluj, Klaj hegyek. Nem messze a törénélni nevezetességű borgói és radnai szorosok. Fekvése a legfenségesebb. A völgy, hol a fürdőtelep van, őserdők örökzöldjétől csodás szépségű. Bukovina-felé kapuja a híres Ördög-szoros a Bálint és Gábor szirtekkel és tovább sötét és bizar szirttömegek mindenhol. A tölgy-, bükk- és fenyves erdőkből ozonos levegő terjed szét és hús patakok édes moraja zug felénk. Vize kitűnő vasas savanyu víz. Vastartalma 10° C. Hasonmása a hírneves karlsbrunni, charlottenbrunni és krynciai vizeknek. Orvosi értéke felülmúlja ezeket.

Vérszegényeknek páratlan hatása.

Kolozsvártól—Beszterczéig vasuton. Beszterczétől kocsin lehet ide jutni (6 frt). Szobák ára mérsékelt. Az E. K. E. vendéglőjében 80 krtól 1 frt 70 krig kaphatók kényelmes berendezésű szobák. Gyógydíj 1 frt. Koszt: ebéd (4 tál étel) 80 kr, vacsora 50 kr. Meleg fürdő 35 kr, hideg fürdő 10 kr.

Fürdőorvos GELEI LAJOS dr.

A fürdőnek hivatalos lapja az „ERDÉLY”

A fürdőt kezeli az E. K. E. radna-borbereki osztálya.

A magas fekvés, a gyönyörű erdős környezet, a pompás hegyi utak, a fenyvesek kigőzölgésétől fűszeres, friss, tiszta levegő, a kitűnő víz, az érdekes kiránduló helyek: a legelső klimatikus gyógyítóhelylyé tették e fürdőt.

Fürdőidőszak kezdete jul 1., vége szept. 15

Kérdésközdőknek kimerítő felvilágosítással szolgál az E. K. E. főtitkári hivatala Kolozsvárt (Jókai-utca 11. szám), vagy a radna-borbereki osztály-elnöksége Ó-Radnán.

A nyári idő alatt naponként közlekedő postajarat.

Kolozsvár, 1895. jun. hó.

Telephon 76.

AZ ELNÖKSÉG

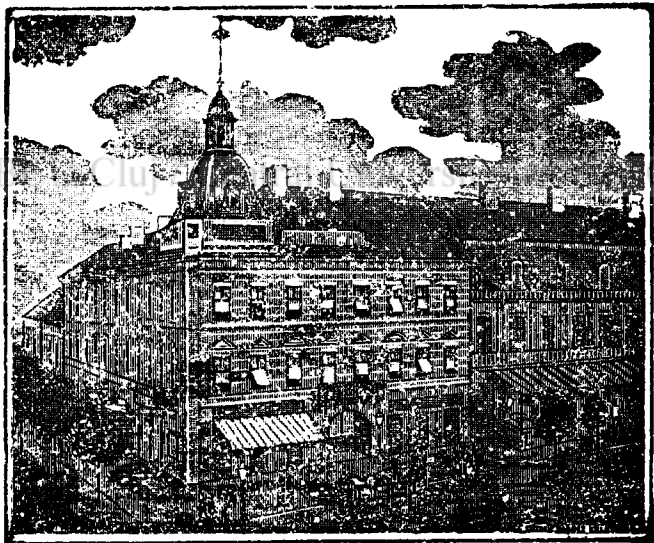
Kolozsvár főtere egy szép épülettel gazdagodott a régi „Pannonia” vendéglő egész ujonan történt kiépítése által. Ez épület ma mind kívülről, mind belülről a modern igényeknek minden tekintetben megfelel és

„KÖZPONTI SZÁLLODA”

czim alatt a figyelmével mindenre kiterjedő tulajdonos

NAGY GÁBOR

vezetése alatt áll.

Az utazók és vendégek kényelmére modern berendezésű vendéglőben mindenről gondoskodva van. Külön termek kisebb-nagyobb összejövetelekre, bankettre, **diszterem** nagyobb ünnepélyekre. Az utasok részére kényelemmel berendezett vendégszobák vannak. Az árak ez elsőrangú vendéglőben szolidak.

A kiszolgálás kitűnő.

A város minden részébe telefonösszeköttetés van.

Igyunk Livia-forrás vizet!

Készítő: A Z ERDÉLYI RÉSZI KÁRPÁTYEGYESÜLET.
 Forrás-tulajdonos: Bethlen András gróf.

VEGYELEMZÉS:

Lugos, sós svabnyulizs, gyógyító-forrás.

Natrium chlorid	1.1898
Calcium chlorid	0.0759
Magnesium sulfat	0.0105
Calcium phosphat	0.0083
Natrium bicarb.	2.8969
Calcium bicarb.	2.2832
Siccum bicarb.	0.0112
Magnesium bicarb.	0.7517
Vaschlorid	0.0168
Alumín. hidr.-oxid	0.0048
Kovassz.	0.0221
Összesen:	7.1933
Összesen szénsav	4.8390
Szabadszéns. 60g.	1.6270
» » »	825 Tcc
Hőmérséklete	10-20C
Lengyel Béla dr.	

Mint gyógyító-viz.
 páratlan!

Mint élvezeti viz:
 kitűnő!

Dombháti Livia-forrás

Orvosi vélemény szerint kitűnő összetételéhez képest gyógyító-ereje is kitűnő. Belső alkalmazására különösen hurutos-bajok gyógyulnak. Emésztési zavarok, étvágyhiány, gyomorégés, gyomorsavanyúság, aranyeres bántalmak, csepzarok, gyomor-és bélhurut javulni fognak a Dombháti Livia-forrás viz alkalmazására. Kiváló stílussal használható a légző szervek hurutjainál, a köhögési inger és tüdő-hurutnál is.

Összehasonlítás:

A dombháti Livia-forrás a legkiválóbb lugos-sós savanyu vizek sorába tartozik. Összetétele a világhírű Seltersi vízhez annyira közel áll, hogy méltán r. evezhetők »Dr. dély Seltersé«-nek; hőmérsékletétől tekintve igen hasonlít az emsli vízhez is.

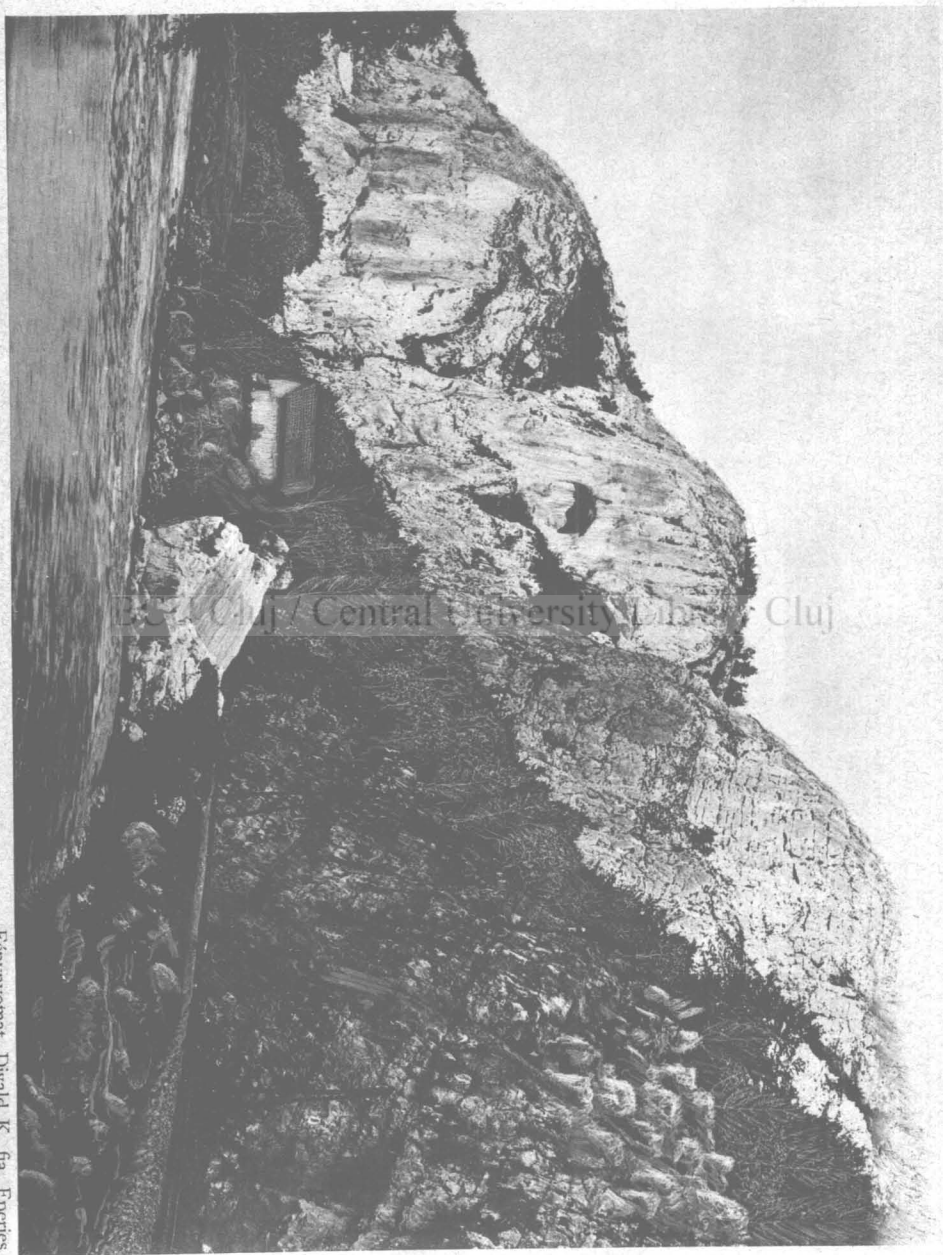
F Ó R A K T Á R D O M B H Á T O N.

Fülszöveg az ország minden nagyobb városában. Megrendeléseket elfogad az Irvédegyészi Kárpát-Egyesület központi főtitkár hivatala Kolozsvárt és az összes osztrákországi elnökségei.

Árak: 25 2 literes üveg 6 ft; 25 1 literes üveg 4 ft; 25 1/2 literes üveg 3 ft, láddal és üveggel.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nagy Kőhavas.

Fényképezte: Divald K. fia Edegyes